

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

MSc Law and Economics
Διδρυματικό Πρόγραμμα
Μεταπτυχιακών Σπουδών
Δίκαιο και Οικονομικά

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

**ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ»**

ΙΩΑΝΝΑ ΛΟΥΚΑ (mle 22025)

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια

Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2023
Τμήμα Οικονομικών Επιστήμων

Συμβουλευτική Τριμελής Επιτροπή:

Επιβλέπων Καθηγητής: Ευριπίδης Ρίζος, Επίκουρος καθηγητής, Τομέας Αστικού, Δικονομικού και Εργατικού Δικαίου, Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Συνεπιβλέποντες Καθηγητές:

Δέσποινα Κλαβανίδου, Καθηγήτρια, Τομέας Αστικού, Δικονομικού και Εργατικού Δικαίου, Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Ελευθέριος Φιλιπιάδης, Επίκουρος καθηγητής, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης Δίκαιο και Οικονομικά

Copyright © Ιωάννα Λουκά, 2023

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τη συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τη συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευτεί ότι εκφράζουν τις επίσημες θέσεις των ΠΑ.ΜΑΚ.-Α.Π.Θ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται την αρχή του υπεύθυνου δανεισμού όπως αυτή αποτυπώνεται στις Ευρωπαϊκές Οδηγίες 2008/48/EK για την καταναλωτική πίστη και 2014/17/EE για την στεγαστική πίστη.

Αρχικά παρουσιάζεται το πρόβλημα της υπερχρέωσης των καταναλωτών και των μη εξυπηρετούμενων δανείων ως απόρροια του υπερδανεισμού των πολιτών, ενώ στην πορεία παρουσιάζεται η προσπάθεια που έγινε από τον Έλληνα Νομοθέτη για την επίλυση του προβλήματος αυτού με το Ν. 3869/2010. Σε επόμενο στάδιο αναλύεται το πρόβλημα της ασύμμετρης πληροφόρησης και το πρόβλημα της μειωμένης διαπραγματευτικής ισχύος του καταναλωτή έναντι του πιστωτικού φορέα και η ανάγκη προστασίας του τελευταίου με τις διατάξεις του Ν. 2251/1994.

Κατόπιν παρουσιάζεται το πλαίσιο εναρμόνισής των προαναφερθείσων οδηγιών, το ρυθμιστικό τους πλαίσιο (υποκειμενικό και αντικειμενικό) και ερμηνεύονται αναγκαίοι ορισμοί. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην αρχή του υπεύθυνου δανεισμού, ξεκινώντας με μια προσπάθεια εννοιολογικής προσέγγισης της έννοιας, ενώ κατόπιν γίνεται αναφορά στην υποχρέωση πληροφόρησης και την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των εν δυνάμει δανειοληπτών στο πλαίσιο πρόληψης του ανεύθυνου δανεισμού και της υπερχρέωσης. Παρουσιάζονται συγκεκριμένα οι πηγές αξιολόγησης και το κατά πόσο αυτές συμβαδίζουν με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (ΓΚΠΔ). Τέλος αναλύονται οι συνέπειες της παράλειψης του πιστωτικού ιδρύματος για πληροφόρηση του καταναλωτή, οι συνέπειες τόσο της θετικής, όσο και της αρνητικής αξιολόγησης αλλά και οι συνέπειες σε περίπτωση που το πιστωτικό ίδρυμα παραβιάσει την υποχρέωσή του για έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή.

ABSTRACT

This thesis deals with the principle of responsible lending as reflected in the European Directives 2008/48/EC on consumer credit and 2014/17/EU on Mortgage credit.

Initially, the problem of over-indebtedness of consumers and non-performing loans is presented because of consumers over-loaning, next the effort made by the Greek Legislator to solve this problem with Law 3869/2010 is presented. At a later stage, the problem of asymmetric information and the problem of reduced bargaining power of the consumer compared to the creditor and the need of consumer's protection with the provisions of Law 2251/1994, is analyzed.

The harmonization model of the aforementioned directives, their regulatory framework (subjective and objective) is then presented, and necessary definitions are interpreted. The next chapter refers to the principle of responsible lending, starting with an attempt at a conceptual approach to the concept, and then refers to credit institution's obligation to provide information and the assessment of the creditworthiness of potential borrowers in the context of preventing irresponsible lending and over-indebtedness. In particular, the evaluation sources and whether they comply with the General Data Protection Regulation (GDPR) are presented. Finally, the consequences of the credit institution's failure to inform the consumer and both positive and negative credit rating are analyzed, as well as the consequences in case the credit institution violates its obligation to assess the consumer's creditworthiness.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
1. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗΣ :	7
α. Έννοια και αιτίες:	7
β. Μη εξυπηρετούμενα δάνεια.....	8
γ. Ααποτελέσματα της υπερχρέωσης:	9
2. Ο ΝΟΜΟΣ 3869/2010 ΓΙΑ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ ΤΩΝ ΥΠΕΡΧΡΕΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ:	10
3. ΑΣΥΜΜΕΤΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ.....	12
α. Εννοιολογική προσέγγιση :	12
β. Η προστασία του δανειζομένου - καταναλωτή ως μέτρο άμβλυνσης της μειωμένης διαπραγματευτικής του ισχύος.....	13
II. ΠΡΟΛΗΨΗ ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗΣ – ΟΔΗΓΙΕΣ 2008/48/ΕΚ και 2014/17/ΕΕ:	13
1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ 2008/48/ΕΚ ΚΑΙ 2014/17/ΕΕ:	14
2. Η ΟΔΗΓΙΑ 2008/48/ΕΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ Η ΚΥΑ Ζ1 – 699/2010 :	14
α. Υποκειμενικό Πεδίο εφαρμογής:	15
3. Η ΟΔΗΓΙΑ 2014/17/ΕΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ ΓΙΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ Ο Ν. 4438/2016	18
III. Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ :	20
1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ :	20
2. ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ:	22
α. Τυποποιημένη πληροφόρηση:	23
β. Παροχή επαρκών εξατομικευμένων εξηγήσεων:	24
3. ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ:	25
4. ΈΛΕΓΧΟΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ:.....	26
α. Σύμφωνα με την οδηγία 2008/48/ΕΚ και κατ' επέκταση με την ΚΥΑ 699/23.06.2010:	27
β. Σύμφωνα με την οδηγία 2014/17/ΕΕ και εν συνεχεία του Ν. 4438/2016.....	28
4. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ.....	31
5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ:	34
α. Σύμφωνα με την Οδηγία 2008/40/ΕΚ και την ΚΥΑ 699/23.06.2010	34
6. ΈΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΦΟΡΕΑ:.....	38
α. Σύμφωνα με την Οδηγία 2008/48/ΕΚ και την ΚΥΑ 699/23.6.2010:	38

β. Σύμφωνα με την Οδηγία 2014/17/ΕΕ και τον Ν. 4438/2016:	41
γ. Βάρος απόδειξης	41
<i>IV.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:</i>	44
<i>V. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ</i>	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:	45
ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ:	46
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ:	48
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ:	48
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:	48

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗΣ :

α. Έννοια και αιτίες:

Στις σύγχρονες κοινωνίες το πρόβλημα της υπερχρέωσης των καταναλωτών αποτελεί ένα κοινωνικό - οικονομικό πρόβλημα, το οποίο πηγάζει από πολλές διαφορετικές αιτίες. Αφενός, αποτελεί οικονομικό πρόβλημα στην μεταξύ του οφειλέτη και του δανειστή σχέση, με την μορφή της αδυναμίας πληρωμής εκ μέρους του οφειλέτη των ληξιπρόθεσμων οφειλών του στον δανειστή, αφετέρου λαμβάνει κοινωνική υπόσταση στην περίπτωση κατά την οποία ταλανίζει μεγάλο μερίδιο των πολιτών μίας οργανωμένης κοινωνίας. Ο υπερχρεωμένος πολίτης αδυνατώντας να συμμετέχει ενεργά στην οικονομική ζωή οδηγείται τόσο αυτός, όσο και η οικογένειά του, τόσο σε οικονομική, όσο και σε κοινωνική κρίση¹.

Ένα φυσικό πρόσωπο θεωρείται υπερχρεωμένο όταν οι υποχρεώσεις του έναντι των δανειστών του έχουν φτάσει σε ένα σημείο, στο οποίο πλέον αδυνατεί να ανταποκριθεί². Πιο συγκεκριμένα, είναι η περίπτωση κατά την οποία το εισόδημα του φυσικού προσώπου, αφαιρουμένων των αναγκαίων δαπανών διαβίωσής του, δεν επαρκεί για να αποπληρώσει τις δανειακές του υποχρεώσεις, εντός του προκαθορισμένου χρόνου εξόφλησης³.

Οι πολίτες ξεκίνησαν πρώτα να ανταποκρίνονται στην προσφορά πιστωτικού κεφαλαίου στις ΗΠΑ και σταδιακά στις ευρωπαϊκές χώρες, καθώς από τη δεκαετία του '80 μέχρι και το έτος 2003 η καταναλωτική και η στεγαστική πίστη αυξήθηκε ραγδαία, με την ταυτόχρονη ακμή και των μη εξυπηρετούμενων δανείων⁴. Αρχικά, οι καταναλωτές μέσω του δανεισμού απολάμβαναν μία ασφάλεια για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων απρόοπτων οικονομικών αναγκών (π.χ. απώλεια εργασίας, ασθένεια), ωστόσο, με το πέρας του χρόνου ο δανεισμός κεφαλαίου παρείχε στους καταναλωτές τη δυνατότητα να ικανοποιήσουν και δικές τους προσωπικές καταναλωτικές ανάγκες, χωρίς να δείχνουν την απαραίτητη σύνεση και επιμέλεια, αγνοώντας ταυτόχρονα τις μελλοντικές επιπτώσεις του υπερδανεισμού τους και παραβλέποντας έτσι την ενδεχόμενη υγειονομική τους κατάσταση αδυναμίας πληρωμών⁵.

---

¹ Σπυριδάκης – Ε.Γεωργιακάκη, Ρύθμιση Οφειλών Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων, γ' εκδ., 2014, σελ 6.

² Σπυριδάκης, Ρύθμιση, 2014, σελ 3.

³ Κρητικός, Ρύθμιση των Οφειλών των Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων, 4^η έκδ., 2016, σελ. 2.

⁴ Βενιέρης – Κατσάς, Εφαρμογή του Ν 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα, 2^η έκδοση, 2011, σελ 2.

⁵ Βενιέρης, Εφαρμογή, 2011, σελ 3.

Ένας από τους κυριότερους λόγους της υπερχρέωσης των πολιτών είναι τα έκτακτα και απρόβλεπτα γεγονότα, τα οποία μπορούν να μεταβάλουν σημαντικά τη ζωή του δανειζομένου όπως π.χ. ασθένεια, απώλεια εργασίας, χηρεία, διαζύγιο, με αποτέλεσμα την αδυναμία τους να ανταπεξέλθουν στις δανειακές τους υποχρεώσεις. Ταυτόχρονα, ακόμη μια αιτία που συνέδραμε στη δυσμενή αυτή κατάσταση είναι αφενός η εκ μέρους των καταναλωτών απερίσκεπτη και παρορμητική πρόσβασή τους στον τραπεζικό δανεισμό και αφετέρου, η ανάπτυξη εκ μέρους των τραπεζών καινοτόμων τραπεζικών προϊόντων, αλλά και ο επιθετικός τρόπος με τον οποίο αυτά προωθούνταν από τα πιστωτικά ιδρύματα στους καταναλωτές⁶. Τέλος ευθύνη έχει και το κράτος, το οποίο παρέλειψε να προστατέψει του πολίτες του μέσω κρατικών μηχανισμών, ενημερώνοντας τους επαρκώς για τον υπεύθυνο δανεισμό, ενώ παράλληλα αμέλησε να ελέγξει και να περιορίσει τις επιθετικές πολιτικές προώθησης του υπερδανεισμού από τα πιστωτικά ιδρύματα⁷.

β. Μη εξυπηρετούμενα δάνεια:

Μη εξυπηρετούμενα δάνεια έχουν χαρακτηριστεί από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών τα δάνεια τα οποία είτε είναι πλέον βέβαιο ότι ο δανειολήπτης τους δεν θα μπορέσει να τα εξοφλήσει, είτε στην περίπτωση κατά την οποία έχουν παρέλθει 90 ημέρες από τότε που έπρεπε να καταβληθεί η συμφωνημένη δόση⁸. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, ως απόρροια του υπερδανεισμού, που παρατηρήθηκε τις προηγούμενες δεκαετίες, ήδη από το 2008, συνιστούν ένα ύψιστης σημασίας πρόβλημα καθώς, επιφέρουν άμεσα δυσμενή οικονομικά αποτελέσματα στις τράπεζες αφού η τράπεζα η οποία έρχεται αντιμέτωπη με πληθώρα μη εξυπηρετούμενων δανείων δεν μπορεί να παρέχει πλέον πιστώσεις σε λοιπούς πελάτες, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται ευρύτερα η οικονομία της χώρας⁹.

Στην Ελλάδα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αποτελούν μία από τις κυριότερες αιτίες που ευθύνονται για τη δυσμενή οικονομική κατάσταση της χώρας. Βάσει στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος, το μεγαλύτερο συνολικό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων σημειώθηκε το έτος 2017 αγγίζοντας το 49,2% των συνολικών δανείων, ενώ το 2022 είχε σημειωθεί μεγάλη πτώση του ποσοστού αυτού καθώς είχε φτάσει μέχρι τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους μόλις στο 9%. Ταυτόχρονα, πρέπει να σημειωθεί ότι με το πέρας των ετών το μεγαλύτερο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων αφορούσε τα καταναλωτικά δάνεια¹⁰.

Το φαινόμενο των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) προκάλεσε μεγάλο ακαδημαϊκό ενδιαφέρον καθώς, η αύξηση τους ήταν ραγδαία και η εξεύρεση λύσης του προβλήματος επιτακτική. Αποτέλεσαν μάλιστα και την απαρχή για την έκδοση νομοθετικών κειμένων όπως ο Ν. 3869/2010 και η οδηγία 2008/48/ΕΚ που θα

⁶ Βενιέρης, Εφαρμογή, 2011, σελ 1-2.

⁷ Σπυριδάκης, Ρύθμιση, 2014, σελ. 5.

⁸ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/npl.el.html>

⁹ <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/npl.el.html>

¹⁰ <https://www.bankofgreece.gr/statistika/ekseliksh-daneiwn-kai-kathysterhsewn>

αναλυθούν παρακάτω. Μια πρώτη προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος των ΜΕΔ ήταν η έκδοση του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών, από την Τράπεζα της Ελλάδος, κατ' εξουσιοδότηση του Ν. 4224/2013. Ο κώδικας επίσημα υιοθετήθηκε από τα πιστωτικά ιδρύματα το 2014, ενώ κατόπιν τροποποιήθηκε με την υπ' αριθ. 195/1/29.07.2016 απόφαση της επιτροπής πιστωτικών και ασφαλιστικών θεμάτων και αποτελείται από τις γενικές αρχές που διέπουν τη συμπεριφορά αμφοτέρων των μερών, πιστωτικών ιδρυμάτων και δανειοληπτών, σχετικά με τα προβλήματα που ανακύπτουν από τα ΜΕΔ, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα κλίμα ασφάλειας, αμοιβαίας δέσμευσης και εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών, οπού αμφοτέρα τα μέρη θα είναι επαρκώς ενημερωμένα, προκειμένου να μπορούν στην εκάστοτε περίπτωση να επιλέξουν τον δυνατότερο επωφελέστερο τρόπο διευθέτησης του προβλήματος¹¹.

Ταυτόχρονα, οι τράπεζες σε μια προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος που επέφεραν τα ΜΕΔ στην κεφαλαιακή τους επάρκεια, προέβαιναν στην μεταβίβαση αυτών σε τρίτα μέρη, εκχωρώντας τις απαιτήσεις τους έναντι των δανειοληπτών, βάσει των αρ. 455 επ. ΑΚ. Κρίθηκε ωστόσο, επιτακτική η ανάγκη θέσπισης ενός εξειδικευμένου νομοθετήματος, το οποίο θα δημιουργεί μια δευτερογενή αγορά ΜΕΔ όπου είτε τα δάνεια αυτά θα μεταβιβάζονται (εκχώρηση) σε ειδικές εταιρίες, είτε οι ειδικές αυτές εταιρίες θα τα διαχειρίζονται. Γι' αυτό ακριβώς το σκοπό θεσπίστηκε ο Ν. 4354/2015 για την διαχείριση και απόκτηση απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, από εταιρίες ειδικού σκοπού. Με αυτό τον τρόπο τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να εισπράττουν άμεσα από τις εταιρίες αυτές ένα μέρος του δανείου, το οποίο θα συνδράμει στο πρόβλημα της έλλειψης ρευστότητάς τους, και το οποίο ποσό, είναι αμφίβολο αν θα μπορούσαν να εισπράξουν σε περίπτωση αναγκαστικής εκτέλεσης, ή ακόμα και να υπήρχε η προοπτική να το εισπράξουν, αυτό θα συνέβαινε μετά το πέρας μεγάλου χρονικού διαστήματος. Ταυτόχρονα, η ρύθμιση αυτή ευνοεί αφενός και την ίδια την εταιρία διαχείρισης και τον ίδιο τον οφειλέτη – δανειολήπτη, καθώς η εταιρία διαχείρισης αγοράζει το δάνειο σε τιμή μικρότερη της ονομαστικής του, οπότε μπορεί να προβεί σε μια ρύθμιση μεταξύ αυτού και του δανειολήπτη, η οποία είναι πιο ευνοϊκή για τον τελευταίο, καθώς το πιστωτικό ίδρυμα στην ίδια περίπτωση θα αδυνατούσε να προβεί σε μία εξίσου ευνοϊκή ρύθμισή, χωρίς να ζημιωθεί¹².

γ. Αποτελέσματα της υπερχρέωσης:

Το φαινόμενο της υπερχρέωσης συνήθως έχει δραματικές επιπτώσεις για τα ίδια τα νοικοκυριά, καθώς και για το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας. Η υπερχρέωση των πολιτών μιας χώρας έχει ως άμεση συνέπεια το χαμηλό βιοτικό επίπεδο αυτής, καθώς πρωταρχικός στόχος των υπερχρεωμένων προσώπων καθίσταται η εξυπηρέτηση των δανειακών τους υποχρεώσεων και όχι η επένδυση σε νέες οικονομικές

¹¹ Περάκης, Πτωχευτικό δίκαιο, 4^η έκδοση, 2021, σελ. 545,546.

¹² Περάκης, Πτωχευτικό, 2021, σελ. 540 και Γεωργιάδης Α., Η μεταβίβαση «κόκκινων» δανείων από τις τράπεζες και η προστασία των προσωπικών δεδομένων του δανειολήπτη, ΙΗ/ΧρΙΔ, 2018, σελ. 3-9.

δραστηριότητες, που θα βοηθήσουν την άνθιση της οικονομίας. Ως εκ τούτου, το υπερχρεωμένο άτομο περιθωριοποιείται από την οικονομική του ζωή, καθώς δεν διαθέτει πλέον την οικονομική δυνατότητα για να συμμετέχει ενεργά σε αυτήν. Ταυτόχρονα, αναπόφευκτες είναι και οι κοινωνικές συνέπειες της υπερχρέωσης, καθώς αφενός ελλοχεύει ο κίνδυνος απώλειας της οικογενειακής στέγης του ατόμου και αφετέρου, εξαιτίας των οικονομικών προβλημάτων, δημιουργούνται εντάσεις στο οικογενειακό περιβάλλον του υπερχρεωμένου ατόμου, που επιφέρουν πολλές φορές συμβάντα βίας (λεκτικής και σωματικής), καθώς και αυξημένη πιθανότητα εξάρτησης του ατόμου στο αλκοόλ ή σε ναρκωτικές ουσίες.

2. Ο ΝΟΜΟΣ 3869/2010 ΓΙΑ ΤΗ ΡΥΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΟΦΕΙΛΩΝ ΤΩΝ ΥΠΕΡΧΡΕΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ:

Ο νόμος 3869/2010 έχει ως πρωταρχικό στόχο τη ρύθμιση των χρεών φυσικών προσώπων, τα οποία δεν έχουν πτωχευτική ικανότητα και έχουν περιέλθει σε γενική και μόνιμη αδυναμία πληρωμής ληξιπρόθεσμων χρηματικών οφειλών. Ο νόμος ουσιαστικά λειτουργούσε ως τρόπος αντιμετώπισης της πτώχευσης φυσικών προσώπων, μη εχόντων εμπορική ιδιότητα, τα οποία μέχρι πρόσφατα και προ του νέου πτωχευτικού νόμου, δεν μπορούσαν να υπαχθούν στις διατάξεις του Πτωχευτικού Κώδικα (ΠτΚ), ρυθμίζοντας έτσι δικαστικά τα χρέη τους υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.¹³

Ο νόμος αυτός υπέστη ουκ ολίγες τροποποιήσεις, καθώς από την εφαρμογή του είχαν ανακύψει διάφορα προβλήματα, εξαιτίας του τεράστιου όγκου αιτήσεων. Μέχρι και το 2016 είχε συσσωρευτεί τόσο μεγάλος όγκος αιτήσεων, με αποτέλεσμα τη μεγάλη καθυστέρηση της εκδίκασης των υποθέσεων. Με τις τροποποιήσεις του Ν. 4745/2020 επιτυγχάνεται η επιτάχυνση της διαδικασίας, μέσω επαναπροσδιορισμού των εκκρεμών ενώπιον πρωτοβάθμιων δικαστηρίων αιτήσεων, σε ηλεκτρονική πλατφόρμα.

Ο νόμος επιδιώκει λοιπόν, με ένα τρόπο ηπιότερο από αυτόν του πτωχευτικού νόμου, να ρυθμίσει τα χρέη των υπερχρεωμένων προσώπων, καθώς το φυσικό πρόσωπο, το οποίο δεν έχει την εμπορική ιδιότητα, αποτελεί φυσικά το ασθενέστερο μέρος στη σχέση μεταξύ του ιδίου και του πιστωτικού ιδρύματος. Ωστόσο, ο νόμος θέτει συγκεκριμένες προϋποθέσεις υπαγωγής στις ρυθμιστικές διατάξεις του, οι οποίες συνοπτικά αποτελούνται από: την υπεισέλευση του δανειολήπτη σε κατάσταση μόνιμης και γενικής αδυναμίας πληρωμών ληξιπρόθεσμων χρεών, την μη υπεισέλευση στην κατάσταση αυτή εξαιτίας του δόλου του, την μη ανάληψη των οφειλών εντός του τελευταίου έτους πριν την κατάθεση της αίτησης και τέλος οι οφειλές να μην

---

¹³ Ψυχομάνης, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, Ζ' έκδοση, 2017, σελ. 525,526.

προέκυψαν από χρηματικές ποινές, διοικητικά πρόστιμα, φόρους και τέλη, από αδικοπραξία με δόλο ή βαριά αμέλεια, από υποχρέωση διατροφής συζύγου ή ανήλικου τέκνου. Ο λόγος είναι ότι, σκοπός του δεν είναι η άφεση των ασυνεπών δανειοληπτών, αλλά η παροχή βοήθειας στους οφειλέτες που επιθυμούν να εξοφλήσουν, αλλά βρίσκονται σε αδυναμία¹⁴.

Το εκάστοτε αρμόδιο δικαστήριο κάνοντας δεκτή την αίτηση του υπερχρεωμένου προσώπου μένει με δύο επιλογές. Αφενός, αν τα περιουσιακά στοιχεία του καταναλωτή και τα προσδοκώμενα του εισοδήματα είναι επαρκή μπορεί να προβεί σε ρύθμιση των οφειλών που υφίστανται κατά την κοινοποίηση της αίτησης. Αφετέρου, αν τα περιουσιακά στοιχεία δεν είναι επαρκή μπορεί αφού αφαιρέσει το ποσό που απαιτείται για την κάλυψη των εύλογων δαπανών διαβίωσης, να ορίσει μηνιαίες καταβολές τριετίας για την εξόφληση μέρους των δανειακών του υποχρεώσεων, συμμετρως προς τους πιστωτές ή ακόμη και μηδενικές καταβολές, έχοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα να ορίσει νέα δικάσιμο για τον επαναπροσδιορισμό των εν λόγω καταβολών σύμφωνα με το αρ. 8 παρ. 5 Ν. 3869/2010. Σε περίπτωση που υπάρχουν ρευστοποιήσιμα περιουσιακά στοιχεία των οποίων η ρευστοποίηση κρίνεται πρόσφορη και αναγκαία από το δικαστήριο, τότε αυτή διατάσσεται, ούτως ώστε να υποβοηθήσει τη διαδικασία ρύθμισης των οφειλών του υπερχρεωμένου προσώπου¹⁵.

Συμπερασματικά, ο νόμος 3869/2010 αποτέλεσε προϊόν εκτεταμένων συζητήσεων και ενστάσεων, κυρίως εκ μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων, ωστόσο αποτέλεσε εν τέλει μια θετική προσπάθεια του νομοθέτη να συνδυάσει με το καλύτερο τρόπο αλλοδαπές νομοθετικές πρακτικές προκειμένου να μπορέσει να ρυθμίσει τις οφειλές των υπερχρεωμένων προσώπων, καθώς το ίδιο το κοινωνικό κράτος δικαίου επιτάσσει τη μη εγκατάλειψη του πολίτη σε μια χαοτική χωρίς διέξοδο κατάσταση, η οποία εξάλλου δεν θα είχε κανένα κερδοφόρο αποτέλεσμα για τα πιστωτικά ιδρύματα¹⁶.

Ο κατηγορημένος πλέον, νόμος 3869/2010 επιβιώνει μερικώς μέσω του νέου Κώδικα Αφερεγγυότητας (ν. 4738/2020), ο οποίος αποτελεί ένα σύνθετο νομοθέτημα το οποίο μεταξύ άλλων συμπεριλαμβάνει διατάξεις για τη διάσωση της κύριας κατοικίας των υπερχρεωμένων προσώπων, για τον εξωδικαστικό μηχανισμό ρύθμισης οφειλών και τις διατάξεις για τη νέα πτωχευτική διαδικασία, με σπουδαιότερη αυτών την υπαγωγή στην πτωχευτική διαδικασία φυσικών προσώπων, τα οποία δεν φέρουν την εμπορική ιδιότητα¹⁷.

---

¹⁴ Κρητικός, Ρύθμιση, 2016, σελ. 13.

¹⁵ Βενιέρης, Εφαρμογή, 2011, σελ.221,222. Ψυχομάνης, Πτωχευτικό Δίκαιο, 2017, σελ. 569.

¹⁶Βενιέρης, Εφαρμογή, 2011, σελ. 13-15 και <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/r-yperfi-eis.pdf>.

¹⁷ Περάκης, Πτωχευτικό, 2021, σελ. 24 – 26.

3. ΑΣΥΜΜΕΤΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

α. Εννοιολογική προσέγγιση :

Στο προσυμβατικό στάδιο της σχέσης χρηματοπιστωτικού ιδρύματος – καταναλωτή, γίνεται μία προσπάθεια από τον ενδιαφερόμενο στην εξεύρεση της καλύτερης για αυτόν επιλογής, ούτως ώστε να εξυπηρετούνται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντα του, υπό ένα καθεστώς αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών¹⁸. Γενικά, ο εκάστοτε πάροχος υπηρεσιών βρίσκεται πάντα σε πληροφοριακή υπεροχή, καθώς, συγκριτικά με τον καταναλωτή έχει πλήρη επίγνωση του προϊόντος του. Έτσι και στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα βρίσκονται σε πληροφοριακά πλεονεκτική θέση σε σχέση με τον καταναλωτή. Εξαιτίας κυρίως του γεγονότος, ότι στις εν λόγω συναλλαγές ο βαθμός ειδίκευσης της οικονομίας αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς, οι συμβάσεις χρηματοοικονομικών υπηρεσιών γίνονται όλο και απλοϊκότερες και δίνεται πρόσβαση σε άτομα ποικίλων κοινωνικών και μορφωτικών επιπέδων, οι οποίοι στερούνται των απαραίτητων γνώσεων και εμπειριών¹⁹.

Το φαινόμενο της ασύμμετρης πληροφόρησης στις χρηματοοικονομικές συμβάσεις, από δικαιοπολιτικής άποψης δεν είναι αποδεκτό και γι' αυτό το λόγο κρίνεται αναγκαία η παρέμβαση του δικαίου, προκειμένου να σταθμιστεί η ασυμμετρία στην κατανομή των πληροφοριών στη μεταξύ του καταναλωτή και του πιστωτικού ιδρύματος σχέση²⁰. Το ερώτημα που εγείρεται εν προκειμένω είναι σε ποιόν πρέπει να επιρριφθεί ο κίνδυνος στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αθετείται η σύμβαση. Βασιζόμενοι λοιπόν, στην αρχή του βέλτιστου φορέα κινδύνου, τον κίνδυνο αθέτησης φέρει το ισχυρότερο εκ των δύο μερών, ήτοι το μέρος αυτό που μπορεί να αποτρέψει τον κίνδυνο με την μικρότερη δυνατή ζημία ή έχει ασφάλεια έναντι του κινδύνου. Στη σχέση μεταξύ του πιστωτικού ιδρύματος και του καταναλωτή, το ισχυρότερο μέρος είναι σαφέστατα το πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο δύναται να ελέγξει και να λάβει από τον καταναλωτή τις απαραίτητες πληροφορίες, ούτως ώστε να μπορεί να αξιολογήσει την πιστοληπτική ικανότητα του αντισυμβαλλόμενου καταναλωτή και να μπορεί έτσι να εξασφαλίσει την ομαλή εξέλιξη της μεταξύ τους σχέσης λαμβάνοντας τα καταλληλότερα μέτρα²¹. Προς εκπλήρωση του σκοπού αυτού έχουν θεσπιστεί πολλά νομοθετικά κείμενα, εθνικά και ενωσιακά, τα οποία αφενός επιβάλλουν εκ μέρους του παρόχου υπηρεσιών την επαρκή ενημέρωση του καταναλωτή για το προϊόν/υπηρεσία, τις ιδιότητες αυτού αλλά και για το περιεχόμενο της σύμβασης και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που αυτή συνεπάγεται. Αφετέρου δε, απαγορεύεται στους παρόχους

¹⁸ Ψυχομάνης, Τραπεζικό - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Στ' έκδοση, 2008, σελ. 31.

¹⁹ Πούλου, Οι εκ του νόμου υποχρεώσεις πληροφόρησης ως μέσο προστασίας του καταναλωτή με αφορμή της Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, ΕλλΔνη 5/2014, σελ. 1329.

²⁰ Πούλου, ΕλλΔνη 5/2014, σελ. 1329.

²¹ Κορνηλάκης, Η αθέτηση της αμφοτεροβαρούς σύμβασης, 2009, σελ. 372,373. Και Πούλου, ΕλλΔνη 5/2014, σελ. 1329.

υπηρεσιών να παραπλανούν με οποιοδήποτε τρόπο τους καταναλωτές και να χρησιμοποιούν για την προώθηση των υπηρεσιών/προϊόντων τους, αθέμιτες πρακτικές και αθέμιτους όρους στις συμβάσεις τους.

β. Η προστασία του δανειζομένου - καταναλωτή ως μέτρο άμβλυνσης της μειωμένης διαπραγματευτικής του ισχύος.

Βάσει του νόμου 2251/1994, μετά και την τροποποίηση του από το νόμο 4512/2018, είναι δυνατή η προστασία επενδυτών όταν πρόκειται για φυσικά πρόσωπα, τα οποία αποδεχόμενα την επενδυτική υπηρεσία δεν ενεργούν στο πλαίσιο της επιχειρηματικής ή επαγγελματικής δραστηριότητάς τους²². Οι δανειζόμενοι - καταναλωτές λοιπόν, χρήζουν προστασίας καθώς, στη μεταξύ αυτών και του πιστωτικού ιδρύματος συναλλαγή, έχουν μειωμένη διαπραγματευτική δύναμη.

Οι Γενικοί Όροι Συναλλαγών (ΓΟΣ) αποτελούν προδιατυπωμένους όρους, οι οποίοι τίθενται από το ένα συμβαλλόμενο μέρος (χρήστη), εν προκειμένω από το πιστωτικό ίδρυμα, χωρίς την δυνατότητα του καταναλωτή - πελάτη για την οποία διαπραγμάτευση, καθώς τους αποδέχεται αναντίρρητα. Ωστόσο, καθώς ο καταναλωτής βρίσκεται σε διαπραγματευτικά ασθενέστερη θέση από αυτή του πιστωτικού φορέα, πρέπει να εξασφαλιστεί η προστασία του από τυχόν καταχρηστικότητα αυτών. Γι' αυτό το λόγο, σύμφωνα και με το αρ. 2 του νόμου 2251/1994, οι ΓΟΣ υπόκεινται σε διπλό δικαστικό έλεγχο. Καταρχάς, υπόκεινται σε ένα πρώτο τυπικό έλεγχο ένταξης των όρων στη σύμβαση και κατά δεύτερο σε ένα έλεγχο ουσίας, ο οποίος εξετάζει κατά πόσο οι όροι αυτοί είναι καταχρηστικοί, σύμφωνα πάντα και με την αρχή της καλής πίστης. Ταυτόχρονα, τον έλεγχο αυτό διέπει και η αρχή της διαφάνειας, η οποία αποτελεί δικαϊκή αρχή ερμηνείας των συμβάσεων²³. Με άλλα λόγια, η αρχή της διαφάνειας συνεπάγεται ότι οι ΓΟΣ πρέπει να διατυπώνονται στις συμβάσεις με τρόπο ξεκάθαρο, προκειμένου ο καταναλωτής να μπορεί να κατανοεί πλήρως τη σημασία τους και τις επερχόμενες συνέπειες της ένταξής τους στη σύμβαση, αλλά και τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει προσχώνοντας σε αυτή²⁴.

II. ΠΡΟΛΗΨΗ ΥΠΕΡΧΡΕΩΣΗΣ – ΟΔΗΓΙΕΣ 2008/48/ΕΚ και 2014/17/ΕΕ:

²² ΜΠρΑθ 4517/2017, ΝΟΜΟΣ, ΜΠρΑθ 8140/2017, ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΑθ 921/2013, ΝΟΜΟΣ, ΠΠρΘεσ/νίκης 19932/2009.

²³ Θεμελιώνεται στην οδηγία 93/13/ΕΟΚ (αρ. 4 II και 5. I)

²⁴ Μπεχρή – Κεχαγιόγλου, Η αρχή της διαφάνειας των ΓΟΣ όπως αντικατοπτρίζεται στις περιπτώσεις του άρθρου 2, παρ. 7 Ν 2251/94 (με ευκαιρία την ΑΠ1219/2001), Η προστασία του καταναλωτή στις τραπεζικές συναλλαγές, πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου, 2002, σελ. 89 – 91.

1. Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ 2008/48/ΕΚ ΚΑΙ 2014/17/ΕΕ:

Καθώς η υπερχρέωση των νοικοκυριών είχε λάβει τα προηγούμενα χρόνια τεράστιες διαστάσεις, επιφέροντας δυσμενείς κοινωνικό – οικονομικές επιπτώσεις και αναλογιζόμενοι του γεγονότος ότι τα χαμηλής εξασφάλισης/ανασφάλιστα δάνεια βρίσκονταν στον αντίποδα της διεθνούς οικονομικής κρίσης, που ξεκίνησε στις ΗΠΑ το 2007, κρίθηκε επιτακτική η ανάγκη για θέσπιση κανόνων, οι οποίοι θα μπορούν, όσο το δυνατόν καλύτερα, να εγγυόνται την τήρηση πρακτικών υπεύθυνου δανεισμού των καταναλωτών. Για την υλοποίηση του σκοπού αυτού θεσπίστηκαν οι οδηγίες 2008/48/ΕΚ και 2014/17/ΕΕ, οι οποίες ενσωματώθηκαν στην εγχώρια νομοθεσία με την ΚΥΑ Ζ1- 699/2010 και τον Ν. 4438/2016 αντίστοιχα²⁵.

Η πρώτη οδηγία που εκδόθηκε ήταν η 87/102/ΕΟΚ, η οποία πρωταρχικώς στόχευε σε μια ενιαία αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και ταυτόχρονα στην προστασία του καταναλωτή, ρυθμίζοντας θέματα όπως η διαφήμιση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, η πληροφόρηση του καταναλωτή, η κατάρτιση της έγγραφης σύμβασης κλπ. Την οδηγία αυτή διαδέχθηκε η οδηγία 2008/48/ΕΚ, καθώς η προηγούμενη στερούνταν ουσιαστικά μέτρα πρόληψης κατά της υπερχρέωσης, ενώ ταυτόχρονα αποτελούσε οδηγία ελάχιστης εναρμόνισης²⁶. Η οδηγία για τη στεγαστική πίστη ήρθε μερικά χρόνια αργότερα. Η πρόταση από την επιτροπή είχε λάβει χώρα πρώτη φορά το 2011, ωστόσο η οδηγία εξεδόθη τελικώς το 2014, καθώς σε αντίθεση με την καταναλωτική πίστη, η στεγαστική είναι πιο ιδιαίτερη. Η στέγη αποτελεί ύψιστης σημασίας και μεγάλης αξίας αγαθό, αντίθετα με τα λοιπά καταναλωτικά αγαθά, ενώ ταυτόχρονα υφίσταται αλληλεξάρτηση του ενοχικού με του εμπραγμάτου δικαιώματος, ήτοι της πιστωτικής σύμβασης από τη μία πλευρά και της σύστασης εμπράγματης ασφάλειας από την άλλη²⁷.

2. Η ΟΔΗΓΙΑ 2008/48/ΕΚ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ Η ΚΥΑ Ζ1 – 699/2010 :

Η οδηγία 2008/48/ΕΚ, πλέον ρητής εναρμόνισης, κατά πρόβλεψη του άρθ. 22 παρ. 1 της οδηγίας, ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ Ζ1-699/2010, όπως προαναφέρθηκε, σχεδόν αυτούσια. Η οδηγία έχει χαρακτηριστεί και ως οδηγία πλήρους εναρμόνισης με εξαιρέσεις, καθώς προβλέπει αφενός διατάξεις προστασίας του καταναλωτή, οι οποίες είναι αναγκαστικού δικαίου, μη επιτρεπτής παραίτησης αυτού από την παρεχόμενη προστασία. Αφετέρου συμπεριλαμβάνει και μη εναρμονισμένες

²⁵ Λιβαδά, Η εξέλιξη της αρχής του «υπεύθυνου δανεισμού» στο ενωσιακό δίκαιο με έμφαση στις ρυθμίσεις της υπό υιοθέτηση πρότασης Οδηγίας για τις συμβάσεις πίστωσης σε ακίνητα κατοικίας, ΧρηΔικ, 2/2012, σελ. 203.

²⁶ Περάκης, ΧρηΔικ, 3/2009, σελ. 352.

²⁷ Ανθή – Πελλένη Παπαγεωργίου, Η ελάχιστη εναρμόνιση Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, ΧρηΔικ, 3/2015, σελ. 330.

διατάξεις, όπου αποδίδεται στον εκάστοτε εθνικό νομοθέτη η διακριτική ευχέρεια να ρυθμίσει ο ίδιος το ζήτημα, όπως λ.χ στο άρθρ. 23 της Οδηγίας σύμφωνα με το οποίο δίδεται η ευχέρεια στο κράτος μέλος, να αποφασίσει αυτό τι θα αποτελέσει «αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές» κυρώσεις, που θα επισύρει η ενδεχόμενη παράβαση των διατάξεων της εκάστοτε εθνικής νομοθεσία με την οποία ενσωματώθηκε η Οδηγία στην εθνική έννομη τάξη²⁸.

α. Υποκειμενικό Πεδίο εφαρμογής:

Καταναλωτής:

Η οδηγία και κατ' επέκταση η ΚΥΑ Ζ1-699/2010 προστατεύει τον καταναλωτή, ο οποίος με την έννοια που αποδόθηκε στο άρθρο 3 στοιχ. α' (άρθρο 3 στοιχ. α' της Οδηγίας 2008/48/EK), ορίζεται ως το πρόσωπο που χρησιμοποιεί την πίστωση για σκοπό εκτός της επαγγελματικής, επιχειρηματικής ή εμπορικής δραστηριότητας, ορισμός ο οποίος αναφέρθηκε και πιο πάνω, καθώς υιοθετήθηκε αργότερα και από το ν. 4512/2018, «κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο ενεργεί για λόγους οι οποίοι δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα», που τροποποίησε σημαντικά το νόμο 2251/1994 περί προστασίας του καταναλωτή²⁹.

Πιστωτικός φορέας:

Στο άρθρο 3 στοιχ. β' της ΚΥΑ (άρθρο 3 στοιχείο β' οδηγίας) δίνεται ορισμός για το τι αποτελεί πιστωτικός φορέας. Πιστωτικός φορέας είναι λοιπόν «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει πίστωση στο πλαίσιο της εμπορικής, επιχειρηματικής επαγγελματικής του δραστηριότητας». Με αυτό τον ορισμό, μπορούν να εννοούνται ως πιστωτικοί φορείς πληθώρα προσώπων, χωρίς να αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση η παροχή πιστωτικών υπηρεσιών κατά συνήθη τρόπο, όπως είναι λόγου χάριν οι εταιρίες παροχής πιστώσεων, τα πιστωτικά ιδρύματα, οι έμποροι που πωλούν αγαθά επί πιστώσει, κ.λ.π.³⁰

---

²⁸ Τασίκας, , Η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για προσυμβατική πληροφόρηση του καταναλωτή στη Οδηγία 2008/48/EK για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και η ένταξή της στο σύστημα κανόνων ιδιωτικού δικαίου για την κατάρτιση της σύμβασης (διαφήμιση, προσυμβατικό στάδιο, σύναψη), ΕλλΔνη 50/2019, σελ. 375 και Τασίκας, Η ενσωμάτωση στο εσωτερικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2008/48/EK για την καταναλωτική πίστη υπό το πρίσμα του εναρμονιστικού της προτύπου, ΧρηΔικ 1/2009, σελ. 52επ.

²⁹ Περάκης, ΧρηΔικ. 3/2009, σελ. 353 και Δέλλιος, Η νέα έννοια του «καταναλωτή» και ο ανακαθορισμός του υποκειμενικού πεδίου προστασίας, Νομικά Χρονικά Online 95/2017, 1-2.

³⁰ Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 3η εκδ., 2016, σελ. 568 και Τασίκας, ΧρηΔικ 2009, σελ. 52 επ.

Μεσίτης Πιστώσεων:

Με την οδηγία 2008/48/ΕΚ και κατ' επέκταση με την ΚΥΑ Ζ1-699/2010, εισήχθη για πρώτη φορά ο όρος μεσίτης πιστώσεων, ο οποίος αποτελεί κάτι διαφορετικό από τον πιστωτικό φορέα και δεν πρέπει να συγχέεται με αυτόν. Πιο συγκεκριμένα η οδηγία ορίζει στο άρθρ. 3 στοιχ. στ' ότι *«μεσίτης πιστώσεων ορίζεται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο χωρίς να ενεργεί ως πιστωτικός φορέας, ενεργεί στο πλαίσιο της εμπορικής, επιχειρηματικής ή επαγγελματικής του δραστηριότητας, και αμείβεται για την εργασία που προσφέρει, είτε χρηματικά είτε με οποιαδήποτε άλλη συμφωνηθείσα μορφή οικονομικού ανταλλάγματος»*. Με άλλα λόγια ο Μεσίτης Πιστώσεων, αποτελεί ένα τρίτο πρόσωπο, είτε φυσικό είτε νομικό, το οποίο λειτουργεί στο όνομα του πιστωτικού φορέα, αναλαμβάνοντας καθήκοντα διαμεσολαβητή, με σκοπό την προσφορά μίας πιστωτικής σύμβασης, την προώθηση των υπηρεσιών αυτών, την κατάρτιση των πιστωτικών συμβάσεων εν ονόματι του πιστωτικού φορέα και την παροχή βοήθειας στους ενδιαφερόμενους καταναλωτές πραγματοποιώντας προπαρασκευαστικές εργασίες³¹. Έτσι αρμοδιότητες του μεσίτη πιστώσεων αποτελούν σύμφωνα με το αρθ. 5 § 1 της ΚΥΑ Ζ1- 699/2010 πρωτίστως η παροχή πληροφοριών αναφορικά με τη σύμβαση πίστωσης και εν συνεχεία η ενημέρωσή του για τα δικαιώματά του. Επίσης, ο μεσίτης πιστώσεων οφείλει να ξεκαθαρίσει στον πελάτη, την μεταξύ αυτού και του πιστωτικού φορέα σχέση (αρ. 20 παρ.1) αλλά και το ύψος της αμοιβής του (αρ. 20 παρ.2) κ.λ.π.

β. Αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής:

Το αντικειμενικό πεδίο της ΚΥΑ ορίζεται στα άρθρα 2 και 3, (άρθρα 2 και 3 της Οδηγίας) αφορά εν γένει την παροχή πίστωσης στον καταναλωτή και πιο συγκεκριμένα τα καταναλωτικά δάνεια ύψους μεταξύ 200,00 € – 75.000,00 €³². Ο ενωσιακός νομοθέτης εξειδικεύει την έννοια της σύμβασης πίστωσης στο άρθρο 3 στοιχείο γ' της οδηγίας αναφέροντας συγκεκριμένα, ότι αυτή σημαίνει *«σύμβαση δυνάμει της οποίας ο πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση υπό μορφή προθεσμιακής καταβολής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκόλυνσεως»*. Ουσιαστικά η πίστωση αποτελεί παροχή στον καταναλωτή προσωρινής αγοραστικής δύναμης, την οποία τη δεδομένη στιγμή δεν έχει, με τη πίστη ότι ο ίδιος θα την επιστρέψει σε μέλλοντα χρόνο³³. Η παραχώρηση πίστωσης στον καταναλωτή μπορεί να είναι είτε άμεση είτε έμμεση. Άμεση είναι η πίστωση όταν παρέχεται στον καταναλωτή άμεσα αγοραστική δύναμη με την οποία μπορεί να πραγματοποιήσει εμπορικές συναλλαγές, όπως είναι η σύμβαση δανείου. Έμμεση δε, είναι η πίστωση η οποία παρέχει στον πιστολήπτη τη δυνατότητα να προβεί στη

³¹ Ρόκας κλπ., Στοιχεία, 3^η εκδ. σελ. 568, Τασίκας, ΧρηΔικ 2009 σελ. 58 και Χασάπης, ΧρηΔικ 3/2017, 251- 252.

³² Περάκης, ΧρηΔικ 3/2009, σελ. 352.

³³ Κλαβανίδου, Καταναλωτικά Δάνεια, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ 22.

συναλλαγή σε ενεστώτα χρόνο, αλλά να καταβάλει το οφειλόμενο τίμημα σε μέλλοντα χρόνο, όπως είναι για παράδειγμα η πιστωτική κάρτα³⁴. Ο ενωσιακός νομοθέτης στο κείμενο της οδηγίας δεν αναλύει ούτε διαχωρίζει με κάποιο τρόπο τα είδη των πιστώσεων, καθώς αναφέρει ενδεικτικά τη σύμβαση δανείου και τη σύμβαση προθεσμιακής καταβολής, ενώ με την αναφορά του σε «οποιαδήποτε άλλη παρόμοια χρηματοδοτική διευκόλυνση», αφήνει ανοιχτό το πεδίο για όλες τις μορφές παροχής πίστωσης³⁵.

Εξαιρέση από το πεδίο εφαρμογής την εν λόγω οδηγία και της ΚΥΑ αποτελούν οι πιστωτικές συμβάσεις για τις οποίες χρειάζεται εξασφάλιση μέσω εμπράγματης ασφάλειας σε ακίνητο, καθώς οι πιστώσεις αυτές αφορούν μεγαλύτερα χρηματικά ποσά, έχουν μεγαλύτερη χρονική διάρκεια και είναι ασφαλέστερες για τα πιστωτικά ιδρύματα. Για τις ιδιαίτερες αυτές πιστώσεις θεσπίστηκε κάποια χρόνια αργότερα η οδηγία 2014/17/ΕΕ. Επιπλέον, το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω ΚΥΑ εξαιρεί, όπως αναφέρει στο άρθρ. 2 (άρθρο 2 Οδηγίας) «α) τις συμβάσεις πίστωσης που εξασφαλίζονται είτε με υποθήκη είτε με άλλη παρόμοια εγγύηση που χρησιμοποιείται γενικά σε κράτος μέλος για ακίνητα περιουσιακά στοιχεία, ή που εξασφαλίζονται βάσει δικαιώματος σχετιζόμενου με ακίνητα περιουσιακά στοιχεία, β) συμβάσεις πίστωσης σκοπός των οποίων είναι η απόκτηση ή διατήρηση δικαιωμάτων ιδιοκτησίας επί εγγείου ιδιοκτησίας ή επί υπάρχοντος ή υπό κατασκευή κτιρίου, γ) συμβάσεις πίστωσης που αφορούν συνολικό ποσό πίστωσης μικρότερο των 200 ευρώ ή μεγαλύτερο των 75000 ευρώ, δ) συμβάσεις μίσθωσης ή χρηματοδοτικής μίσθωσης στις οποίες ούτε η ίδια η σύμβαση ούτε τυχόν άλλη αυτοτελής σύμβαση ορίζουν υποχρέωση αγοράς του αντικειμένου της σύμβασης· η ύπαρξη υποχρέωσης θεωρείται ότι υφίσταται όταν αποφασίζεται μονομερώς από τον πιστωτικό φορέα, ε) συμβάσεις πίστωσης υπό μορφή δυνατότητας υπερανάλληψης και στις οποίες η πίστωση πρέπει να εξοφληθεί εντός ενός μηνός, στ) συμβάσεις πίστωσης οι οποίες είναι άτοκες και χωρίς άλλες επιβαρύνσεις καθώς και συμβάσεις πίστωσης δυνάμει των οποίων η πίστωση πρέπει να εξοφληθεί εντός τριών μηνών και για τις οποίες η καταβλητέα επιβάρυνση είναι ασήμαντη, ζ) συμβάσεις πίστωσης που χορηγούνται άτοκα από εργοδότη στους εργαζομένους του ως δευτερεύουσα δραστηριότητα ή με συνολικά ετήσια ποσοστά επιβάρυνσης χαμηλότερα από εκείνα που επικρατούν στην αγορά, και τα οποία δεν προσφέρονται γενικά στο κοινό, η) οι συμβάσεις πίστωσης, οι οποίες συνάπτονται με επιχειρήσεις παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΕΠΕΥ) ή ανώνυμες εταιρίες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών (ΑΕΠΕΥ) όπως ορίζονται στο άρθρο 2, παράγραφος 1 και 2 αντίστοιχα του ν. 3606/2007 «Αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 195 Α'/17-8-2007) ή με πιστωτικά ιδρύματα, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 παρ.1α του ν. 3601/2007 «Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 178 Α 71-8-2007), με σκοπό την παροχή της δυνατότητας στον επενδυτή να διενεργήσει συναλλαγή σε ένα ή περισσότερα χρηματοπιστωτικά μέσα, όπως ορίζονται στο

---

³⁴ Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2η έκδοση, 2008, παρ.1 αρ. 3.

άρθρο 5 του ν. 3606/2007 εφόσον η ΕΠΕΥ, η ΑΕΠΕΥ ή το πιστωτικό ίδρυμα που χορηγεί την πίστωση συμμετέχουν στην εν λόγω συναλλαγή, θ) συμβάσεις πίστωσης που απορρέουν από διακανονισμό που επιτεύχθηκε ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δημόσιας αρχής, ι) συμβάσεις πίστωσης που αφορούν την προθεσμιακή εξόφληση υπάρχουσας οφειλής χωρίς επιβαρύνσεις, ια) συμβάσεις πίστωσης κατά τη σύναψη των οποίων ο καταναλωτής καλείται να καταθέσει εμπράγματη ασφάλεια στον πιστωτικό φορέα ως ενέχυρο και στις οποίες η ευθύνη του καταναλωτή περιορίζεται αυστηρά στο εν λόγω ενέχυρο, ιβ) συμβάσεις πίστωσης που σχετίζονται με δάνεια χορηγούμενα σε περιορισμένο κοινό δυνάμει νομικής διάταξης για σκοπούς κοινής ωφελείας, με επιτόκιο χαμηλότερο από το συνήθως προτεινόμενο στην αγορά, ή άτοκα ή με άλλους όρους οι οποίοι θα ήταν πιο ευνοϊκοί για τον καταναλωτή από αυτούς που επικρατούν στην αγορά και με επιτόκιο όχι υψηλότερο από αυτό που επικρατεί στην αγορά³⁶».

3. Η ΟΔΗΓΙΑ 2014/17/ΕΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ ΓΙΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΠΟΥ ΠΡΟΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΓΙΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ ΚΑΙ Ο Ν. 4438/2016

Η οδηγία 2014/17/ΕΕ, η οποία μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο με το Ν. 4438/2016, αποτελεί οδηγία ελάχιστης εναρμόνισης. Δίνει δηλαδή την ευχέρεια στα κράτη μέλη να διατηρούν τις διατάξεις ως έχουν ή να εισάγουν αυστηρότερες διατάξεις, με σκοπό την έννομη προστασία του καταναλωτή, στο μέτρο βέβαια που δεν αντικρούονται με τις υποχρεώσεις που επιβάλλει η Ε.Ε.³⁷

Ωστόσο επειδή η στεγαστική πίστη είναι ιδιαίτερη και ποικίλει από κράτος σε κράτος, ο ενωσιακός νομοθέτης επέλεξε να ορίσει ως πλήρους εναρμόνισης τις διατάξεις 14 § 2 του Παραρτήματος ΙΙ μέρος Α, αναφορικά με τις τυποποιημένες προσυμβατικές πληροφορίες, μέσω του τυποποιημένου ευρωπαϊκού δελτίου πληροφοριών (ESIS), και ταυτόχρονα για τις διατάξεις του άρθρ. 17 § 1-5, 7 και 8 και του Παραρτήματος Ι σχετικά με το κοινό και συνεπές ενωσιακό πρότυπο για τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου (ΣΕΠΕ).³⁸

α. Υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής:

Το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας ταυτίζεται με το υποκειμενικό πεδίο της οδηγίας 2008/48/ΕΚ, το οποίο αναλύθηκε ανωτέρω, ήτοι προστατεύεται και εδώ ο καταναλωτής (αρ. 3 παρ. 1

³⁶Βλ. άρθρο 2 ΚΥΑ Ζ1-699/2010.

³⁷ Χασάπης, Η Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης σε καταναλωτές για ακίνητα, που προορίζονται για κατοικία: Μια συνοπτική παρουσίαση, ΔΕΕ 6/2015, σελ. 345.

³⁸ Χασάπης, ΔΕΕ 6/2015, σελ. 345.

του Ν. 4438/2016 και της Οδηγίας 2008/48/EK) με την έννοια που του έχει αποδώσει ο ενωσιακός νομοθέτης και όπως τη διατήρησε και ο εθνικός νομοθέτης στο Ν. 2251/1994. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στο προοίμιο της οδηγίας, δίνεται και μία ευρύτερη έννοια στο ποιος εν τέλει θεωρείται καταναλωτής καθώς αναφέρεται ότι: «σε περίπτωση συμβάσεων διττού σκοπού, όπου η σύμβαση συνάπτεται για σκοπούς κείμενους εν μέρει εντός και εν μέρει εκτός των εμπορικών δραστηριοτήτων, της επιχειρηματικής δραστηριότητας ή του επαγγέλματος του προσώπου, η δε εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική σκοπιμότητα είναι τόσο περιορισμένη ώστε να μην έχει εξέχουσα θέση στο γενικό πλαίσιο της σύμβασης, το εν λόγω πρόσωπο θα πρέπει επίσης να θεωρείται καταναλωτής».

Ο ορισμός του πιστωτικού φορέα δίνεται στο άρθρο 3 παρ. 2 του Ν. 4438/2016 (αρ. 4 Οδηγίας 2014/17/ΕΕ ως «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει πίστωση η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2, στο πλαίσιο της εμπορικής, επιχειρηματικής ή επαγγελματικής του δραστηριότητας», το οποίο και πάλι θυμίζει τον ορισμό που δίνει και η οδηγία 2008/48/EK.

Ο ορισμός που δίνεται για τον μεσίτη πιστώσεων στο άρθρο 3 παρ. 5 του Ν. 4438/2016 (αρ. 4 περ. 5 της Οδηγίας) μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με τον ορισμό που δίνεται στο άρθρο 3 της οδηγίας 2008/48/EK, με τη διαφορά ότι ο νομοθέτης στην συγκεκριμένη περίπτωση εξαιρεί από το τί μπορεί να αποτελέσει μεσίτη πιστώσεων και τους συμβολαιογράφους.

β. Αντικειμενικό πεδίο εφαρμογής:

Η οδηγία 2014/17/ΕΕ και κατ' επέκταση ο Ν. 4438/2016, σκοπεύει πρωταρχικά στη σύσταση μιας αγοράς σχετικά με τις πιστωτικές συμβάσεις που αφορούν ακίνητα και επιπρόσθετα, όπως και η οδηγία 2008/48/EK, στη πλήρη ενημέρωση και προστασία του πιστολήπτη, με αώτερο σκοπό τον υπεύθυνο δανεισμό εκ μέρους των καταναλωτών, ώστε να προληφθεί η μετέπειτα υπεισέλευση τους σε κατάσταση αδυναμίας πληρωμής³⁹.

Σύμφωνα με το αρ. 2 παρ. 1 στοιχ. α' του Ν. 4438/2016 (άρθρο 3 απρ. 1 στοιχ. α' της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ), εφαρμόζεται σε: «α) συμβάσεις πίστωσης που εξασφαλίζονται είτε με υποθήκη είτε με άλλη παρόμοια εγγύηση, που χρησιμοποιείται γενικά σε κράτος μέλος για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, ή που εξασφαλίζονται βάσει δικαιώματος σχετιζομένου με ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, και β) συμβάσεις πίστωσης σκοπός των οποίων είναι η απόκτηση ή η διατήρηση δικαιωμάτων κυριότητας επί εγγείου

---

³⁹ Πελλένη – Παπαγεωργίου, ΧρηΔικ, 3/2015, σελ. 330,331.

ιδιοκτησίας ή επί υπάρσελχοντος ή υπό κατασκευή κτιρίου.⁴⁰ Εξ αντιδιαστολής συνάγεται ότι δεν εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πλαίσιο της εν λόγω οδηγίας οι πιστωτικές συμβάσεις οι οποίες δεν εξασφαλίζονται με εμπράγματη ασφάλεια και αφορούν την επισκευή ή την ανακαίνιση ακινήτου, αλλά υπάγονται στο ρυθμιστικό πλαίσιο της οδηγίας 2008/48/EK⁴¹».

Ταυτόχρονα ο Νόμος δεν εφαρμόζεται σε: α) συμβάσεις πίστωσης αποδέσμευσης περιθωρίου αξίας (*equity release credit agreements*), όπου ο πιστωτικός φορέας: αα) χορηγεί την πίστωση με εφάπαξ ποσό, σε τακτικές δόσεις ή με άλλη μορφή, και ως αντιπαροχή εισπράττει ένα ποσό από το τίμημα της μελλοντικής πώλησης ενός ακινήτου που προορίζεται για κατοικία ή αποκτά ένα δικαίωμα επί ακινήτου που προορίζεται για κατοικία, και ββ) δεν απαιτεί αποπληρωμή της πίστωσης έως ότου συμβούν ένα ή περισσότερα προκαθορισμένα γεγονότα στη ζωή του καταναλωτή, όπως αυτά μπορεί να ορίζονται από την αρμόδια αρχή, εκτός εάν υπάρξει παραβίαση από τον καταναλωτή των συμβατικών υποχρεώσεών του που επιτρέπει στον πιστωτικό φορέα να καταγγείλει τη σύμβαση πίστωσης, β) συμβάσεις πίστωσης με τις οποίες η πίστωση χορηγείται από εργοδότη στους εργαζομένους του ως δευτερεύουσα δραστηριότητα, άτοκα ή με Συνολικό Ετήσιο Πραγματικό Ποσοστό Επιβάρυνσης (ΣΕΠΠΕ) χαμηλότερο από εκείνα που επικρατούν στην αγορά και τα οποία δεν προσφέρονται γενικά στο κοινό, γ) συμβάσεις πίστωσης όπου η πίστωση χορηγείται άτοκα και χωρίς άλλες επιβαρύνσεις εκτός από εκείνες που έχουν σκοπό την ανάκτηση του κόστους που συνδέεται άμεσα με την εξασφάλιση της πίστωσης, δ) συμβάσεις πίστωσης υπό μορφή δυνατότητας υπερανάληψης και στις οποίες η πίστωση πρέπει να εξοφληθεί εντός ενός μηνός, ε) συμβάσεις πίστωσης που είναι αποτέλεσμα διακανονισμού ο οποίος επιτεύχθηκε ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δημόσιας αρχής, στ) συμβάσεις πίστωσης που αφορούν την προθεσμιακή εξόφληση υπάρχουσας οφειλής, χωρίς επιβαρύνσεις, οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της περίπτωσης α' της παραγράφου 1⁴²».

III. Η ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΥΠΕΥΘΥΝΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ :

1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ :

Ο ορισμός του υπεύθυνου δανεισμού ή άλλως υπεύθυνη πίστωση είναι δύσκολο να αποδοθεί επακριβώς. Σε ευρύτερο πλαίσιο αποτελεί ένα γενικό σύνολο πρακτικών υπευθυνότητας, πληροφόρησης, διαφάνειας με απώτερο σκοπό την προστασία του καταναλωτή, αλλά και την εκ μέρους του τελευταίου λήψη πίστωσης με

⁴⁰ Βλ. άρθρο 2 παρ. 1 Ν. 4438/2016.

⁴¹ Χασάπης, ΔΕΕ 2015, 344 · Χασάπης, ΕφΑΔ 2015, 715.

⁴² Βλ. άρθρο 2 παρ. 2 του Ν. 4438/2016 και αρ. 3 παρ. 3 Οδηγίας 2014/77/ΕΕ.

σύνεση⁴³. Με μια στενότερη και πιο συγκεκριμένη προσέγγιση θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ο υπεύθυνος δανεισμός αποτελεί αφενός την υποχρέωση του εκάστοτε χρηματοπιστωτικού ιδρύματος να ενημερώσει επαρκώς τον καταναλωτή για τους κινδύνους που συνοδεύουν τον δανεισμό, και όχι να αρκестεί σε μια επιφανειακή πληροφόρηση, και αφετέρου, την υποχρέωση να προβαίνει σε έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του τελευταίου, ούτως ώστε να μπορεί να προβλέψει κατά ποσό αυτός θα μπορέσει ή όχι να ανταπεξέλθει στις δανειακές του υποχρεώσεις ή και ακόμα να αρνηθεί σε αυτόν τη χορήγηση πίστωσης στην περίπτωση που κρίνει ότι αυτή θα φέρει ως αποτέλεσμα την υπερχρέωσή του. Πρέπει να γίνει αντιληπτό ότι, η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού δεν αποτελεί μια κοινωνικά φορτισμένη δικαιοπολιτικά έννοια, η οποία καθιστά την χορήγηση της πίστωσης εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος ως «επικίνδυνη» και χορηγείται από το τελευταίο μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η μη δυνατότητα αποπληρωμής της από τον δανειολήπτη είναι βέβαιη, αλλά αντίθετα αποτελεί ένα αίτημα ώστε όταν ακόμα οι όροι της σύμβασης είναι ανεπίληπτοι, να διασφαλίζεται ότι ο πιστολήπτης θα μπορεί να ανταπεξέλθει στις δανειακές του υποχρεώσεις⁴⁴.

Βασική συνιστώσα της αρχής αποτελεί ο έλεγχος της πιστοληπτικής ικανότητας του εν δυνάμει πιστολήπτη, προκειμένου να σιγουρευτεί το πιστωτικό ίδρυμα ότι ο προηγούμενος θα μπορεί να ανταπεξέλθει στις δανειακές του υποχρεώσεις. Ο έλεγχος της πιστοληπτικής ικανότητας του εν δυνάμει δανειολήπτη απαρτίζεται αφενός από τον έλεγχο που διενεργείται πριν ακόμα συναφθεί η σύμβαση και αφετέρου, από τον έλεγχο που διενεργείται κατόπιν σύναψης της σύμβασης, σε περίπτωση που ο καταναλωτής επιθυμεί να αυξήσει το ποσό της πίστωσης. Η διαδικασία αξιολόγησης του καταναλωτή απαρτίζεται από την συλλογή των οικονομικών στοιχείων του, τα οποία πρέπει να είναι επαρκή και αληθινά (π.χ. περιουσιακά στοιχεία, εισοδήματα, δαπάνες κλπ.) και τα οποία συλλέγονται από το πιστωτικό ίδρυμα ή από το μεσίτη⁴⁵. Το πιστωτικό ίδρυμα αποφασίζει το ίδιο για το ποια στοιχεία κρίνει αναγκαίο να συλλέξει, ωστόσο σε κάθε περίπτωση οφείλει να σέβεται τις ισχύουσες ενωσιακές διατάξεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων και να μην παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας.

Βασικό στοιχείο της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού είναι να παρέχεται στον εν δυνάμει πιστολήπτη εξατομικευμένη προστασία, παρέχοντας του την καλύτερη και ορθότερη δυνατή πληροφόρηση, προκειμένου καταρχάς να είναι σε θέση να εκτιμήσει ορθά το κατά πόσο η εκάστοτε δανειακή σύμβαση είναι ανάλογη των οικονομικών δυνατοτήτων του και εν συνεχεία να έχει επίγνωση των συνεπειών που θα ακολουθήσουν, σε περίπτωση που δεν θα μπορέσει να ανταπεξέλθει στις δανειακές του υποχρεώσεις⁴⁶.

---

⁴³ Περάκης, ΧρηΔικ 2009, σελ 352, Τασίκας, ΕπισκΕΔ Β/2011 σελ 338- 340.

⁴⁴ Περάκης, ΧρηΔικ 3/2009, σελ. 353,354.

⁴⁵ Ρόκας κλπ., Στοιχεία, σελ. 572 και Χιωτέλλης, Προσωπικά δεδομένα και πιστοληπτική ικανότητα, ΧρηΔικ 2010, σελ. 304-305.

⁴⁶ Περάκης, ΧρηΔικ 2009 σελ 356 και Λιβαδά, Το νέο ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο για την καταναλωτική πίστη 2008, σελ 27-30.

Η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού συμπεριλαμβάνεται τόσο στην οδηγία 2008/48/ΕΚ, με ένα πιο σύντομο τρόπο, αλλά και στην οδηγία 2014/17/ΕΕ με ένα πιο αναλυτικό τρόπο. Στη μεν πρώτη, το ζήτημα αναφέρεται στο αρ. 8, ωστόσο η ρύθμιση είναι τουλάχιστον λακωνική, καθώς γίνεται μία σύντομη αναφορά στο ζήτημα, χωρίς περαιτέρω εξειδίκευση στο είδος των πληροφοριών που πρέπει να αποσπά ο πιστωτικός φορέας, αλλά ούτε προβλέπει τί γίνεται στην περίπτωση που η αξιολόγηση είναι αρνητική. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, οι εθνικοί νομοθέτες κλήθηκαν να εξειδικεύσουν την γενική αυτή ρύθμιση με την εθνική νομοθεσία. Ο Έλληνας νομοθέτης ωστόσο, με την ΚΥΑ Ζ1-699/23-06-2010, μετέφερε ουσιαστικά αυτούσιο το άρθρο της οδηγίας, προσθέτοντας μόνο έννομες συνέπειες σε περίπτωση υπαίτιας αθέτησης της υποχρέωσης ελέγχου από το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Το αποτέλεσμα της αλληπάλληλης ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας είναι να αφήνεται ελευθερία επιλογής στο πιστωτικό ίδρυμα, να επιλέγει κάθε φορά τα καταλληλότερα μέσα για να προβεί σε έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας, ενώ ταυτόχρονα να μην υπάρχει σε περίπτωση αρνητικής αξιολόγησης καμία ρητή υποχρέωση του πιστωτικού ιδρύματος να αρνηθεί την χορήγηση πίστωσης⁴⁷.

Αναφορικά τώρα με την οδηγία 2014/17/ΕΕ, αυτή είναι σαφώς αναλυτικότερη από την προηγούμενη, καθώς κάνει αναφορά στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να γίνεται η αξιολόγηση (λ.χ. εξέταση αύξησης μελλοντικών πληρωμών λόγω αρνητικής απόσβεσης), ενώ ταυτόχρονα προβλέπει ότι σε περίπτωση αρνητικής αξιολόγησης το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να αρνηθεί να παράσχει πίστωση. Ωστόσο, παρά την ειδικότερη ρύθμιση της νεότερης οδηγίας, υφίσταται και πάλι περιθώριο πρόνοιας και ρύθμισης θεμάτων από το εθνικό δίκαιο έκαστου κράτους⁴⁸.

2. ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ:

Στο άρθρο 5 παρ. 1 και παρ. 6 ΚΥΑ Ζ1- 699/2010 (ταυτάριθμο άρθρο της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ) θεσπίζεται η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για πληροφόρηση του εν δυνάμει πιστολήπτη πριν τη σύναψη της σύμβασης,⁴⁹ προκειμένου αυτός να αποκτήσει πλήρη επίγνωση επί του προϊόντος⁵⁰. Συγκεκριμένα στο αρ. 5 παρ. 1 της ΚΥΑ (άρθρο 5 παρ. 1 της Οδηγίας) γίνεται λόγος για παροχή τυποποιημένης πληροφόρησης και στο άρθρο 5 παρ. 6 της ΚΥΑ (άρθρο 5 παρ. 6 της Οδηγίας) η παροχή επαρκών εξηγήσεων.

---

⁴⁷ Τασίκας, Ο υπεύθυνος δανεισμός στην καταναλωτική πίστη, Εκφάνσεις της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού στην καταναλωτική πίστη: Η παροχή επαρκών εξηγήσεων στον καταναλωτή και η αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, ΕπισκΕΔ Β/2011, σελ. 340 και Ρόκας κλπ., Στοιχεία, σελ. 572.

⁴⁸ Τασίκας, ΕπισκΕΔ Β/2011, σελ. 341.

⁴⁹ Τασίκας, ΕλλΔνη 50/2009, σελ. 378.

⁵⁰ Γκόρτσος, ΧρηΔικ 2007, 161 επ., Πελλένη- Παπαγεωργίου, σε Τιμ. Τόμ. Ρόκα, σελ. 786 επ. ·Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΝοΒ 2010, 281 ·Περάκης, ΧρηΔικ 2009,σελ. 353

Με αντίστοιχο τρόπο διατυπώνεται η υποχρέωση του πιστωτικού ιδρύματος για πληροφόρηση του καταναλωτή πριν από τη σύναψη της σύμβασης και στο αρθ. 12 και 13 του Ν. 4438/2016 (ταυτόριθμα της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ), ωστόσο εδώ παρατηρείται η διαφορά ότι δεν υφίσταται υποχρέωση για πληροφόρησης καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης όπως συμβαίνει με την προηγούμενη Οδηγία⁵¹. Υπάρχει ωστόσο στο άρθρο 12 του Ν. 4438/2016 (άρθρο 13 της Οδηγίας) η υποχρέωση για παροχή γενικών πληροφοριών, κάτι που λείπει από την Οδηγία για την καταναλωτική πίστη⁵². Αυτές αφορούν την σκοπιμότητα, τις ιδιότητες της σύμβασης, την πιθανή διάρκειά της, πώς αυτή δύναται να αποπληρωθεί, τις μορφές ασφάλειας και το χρεωστικό επιτόκιο. Πρέπει οι εν λόγω πληροφορίες να παρέχονται «ανά πάσα στιγμή», εγγράφως ή με άλλο σταθερό μέσο ή σε ηλεκτρονική μορφή.⁵³

α. Τυποποιημένη πληροφόρηση:

Πιο αναλυτικά η τυποποιημένη πληροφόρηση παρέχεται μέσω ενός φύλλου πληροφόρησης το οποίο καλείται «*τυποποιημένες ευρωπαϊκές πληροφορίες της καταναλωτικής πίστης*»⁵⁴. Οι πληροφορίες αυτές απαριθμούνται συγκεκριμένα στο αρ. 5 της ΚΥΑ (ταυτόριθμο άρθρο Οδηγίας) και αποτελούνται από τον τύπο πίστωσης, τα στοιχεία ταυτότητας και την έδρα ή κατοικία του πιστωτικού φορέα καθώς και κατά περίπτωση, τα στοιχεία ταυτότητας και την έδρα ή κατοικία του διαμεσολαβούντος μεσίτη πιστώσεων, το συνολικό ποσό της πίστωσης και τους όρους που διέπουν τις αναλήψεις, τη διάρκεια της σύμβασης πίστωσης, σε περίπτωση πίστωσης με τη μορφή προθεσμιακής καταβολής για την αγορά συγκεκριμένου αγαθού ή την παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας και συνδεδεμένων συμβάσεων πίστωσης, το αγαθό ή την υπηρεσία και την τιμή του τοις μετρητοίς κλπ⁵⁵.

Πάλι και σε αυτή την περίπτωση το άρθ. 13 του Ν. 4438/2016 (αρ. 14 της Οδηγίας) αναφέρει ότι το πιστωτικό ίδρυμα έχει την υποχρέωση να ενημερώνει τον καταναλωτή μέσω του τυποποιημένου ευρωπαϊκού δελτίου πληροφοριών «ESIS»⁵⁶, ενώ ταυτόχρονα σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 6 του Ν. 4438/2016, (άρθρο 14 παρ. 6 της Οδηγίας), ο καταναλωτής έχει 7 ημέρες προθεσμία ώστε να μπορέσει να διαβάσει καλά και τις πληροφορίες που έλαβε πριν τη σύναψη της σύμβασης και να τις επεξεργαστεί.⁵⁷

---

⁵¹ Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΧρηΔικ 2015, 336 · Τζάκας, Ο Ν. 4438/2016 για τον ενυπόθηκο δανεισμό και τα αρρύθμιστα ζητήματα, Ιδίως το κατά χρόνο πεδίο εφαρμογής και οι αστικού δικαίου έννομες συνέπειες, ΔΕΕ 8-9/2018, σελ. 1003.

⁵² Χασάπης, ΕφΑΔ 2015, σελ. 7160

⁵³ Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΧρηΔικ 2015, σελ. 337.

⁵⁴ Μουτσιούλη Α., Τα βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ όπως αυτή ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ Ζ1-699/2010, ΠειρΝομ 3/2011, 268- 269 · Πελλένη- Παπαγεωργίου, σε Τιμ. Τόμα, Ρόκα, σελ. 786 επ. · Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΝοΒ 2010

⁵⁵ Τασίκας, ΕλλΔνη 2009, 379.

⁵⁶ Γιοβαννόπουλος, σε Οικονομικό Δίκαιο, σελ. 63 επ. · Τζάκας, ΧρηΔικ 2017,

⁵⁷ Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΧρηΔικ 2015, 337.

Ταυτόχρονα στο άρθρο 5 παρ. 1 της ΚΥΑ, αλλά και στο άρθρο 12 του Ν. 4438/2016 αναφέρεται ότι οι πληροφορίες αυτές πρέπει να παρέχονται στον καταναλωτή πριν τη σύναψη της σύμβασης, ενώ η μορφή που πρέπει να παρέχονται είναι εγγράφως ή με άλλο σταθερό μέσο⁵⁸.

β. Παροχή επαρκών εξατομικευμένων εξηγήσεων:

Εν συνεχεία, προστέθηκε με το άρθρο 5 παρ. 6 της ΚΥΑ Ζ1 – 699/2010 (ταυτάρithμο άρθρο της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ) και αντίστοιχα για την στεγαστική πίστη στο άρθρο 15 του Ν. 4438/2016 (άρθρο 16 της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ), η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για παροχή πρόσθετων εξηγήσεων, αναφορικά με το προϊόν αλλά και τις πιθανές επιπτώσεις που θα επιφέρει η αγορά του⁵⁹. Ο σκοπός φυσικά της εν λόγω ρύθμισης είναι η προστασία του καταναλωτή, καθώς έχοντας στα χέρια του τις πληροφορίες αυτές θα μπορεί να αξιολογήσει εάν το προσφερόμενο προϊόν (η πίστωση) ανταποκρίνεται στις οικονομικές του δυνατότητες⁶⁰. Γι' αυτό, στην περίπτωση που οι τυπικές πληροφορίες δεν είναι επαρκείς χρειάζεται να δοθούν περαιτέρω πληροφορίες με «εξατομικευμένο τρόπο» και «εξατομικευμένο χαρακτήρα»⁶¹ έχοντας κάθε φορά υπόψιν τις ανάγκες του εκάστοτε καταναλωτή, τα χαρακτηριστικά του προϊόντος, και τον σκοπό τις εκάστοτε πιστωτικής σύμβασης. Το ποιο θα είναι το εύρος της παρεχόμενης πληροφόρησης θα πρέπει κάθε φορά να καθοριστεί *in concreto*, λαμβάνοντας υπόψιν τις ιδιαιτερότητες της δανειακής σύμβασης και το γνωστικό επίπεδο του εκάστοτε καταναλωτή⁶².

Στην συγκεκριμένη περίπτωση, σε αντίθεση με την παροχή των τυποποιημένων πληροφοριών, η επιλογή του χρόνου και του τρόπου παροχής των πληροφοριών αφήνεται στην διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών, καθώς στο άρθρο 5 παρ. 6 της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ αναφέρεται ότι *«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι πιστωτικοί φορείς και, κατά περίπτωση, οι μεσίτες πιστώσεων παρέχουν επαρκείς εξηγήσεις στον καταναλωτή, ούτως ώστε να μπορεί ο καταναλωτής να αξιολογήσει εάν η προτεινόμενη σύμβαση πίστωσης προσαρμόζεται στις ανάγκες του και στην οικονομική κατάστασή του, με επεξήγηση, όπου απαιτείται, των πληροφοριών που παρέχονται πριν από τη σύναψη της σύμβασης σύμφωνα με την παράγραφο 1 και με επισήμανση των βασικών χαρακτηριστικών των προτεινόμενων προϊόντων και των συγκεκριμένων επιπτώσεων που μπορεί να έχουν για τον καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένων των συνεπειών της μη καταβολής από τον καταναλωτή. Τα κράτη μέλη*

---

⁵⁸ Σταθερό μέσο, αποτελεί εκείνο το οποίο επιτρέπει στον καταναλωτή να αποθηκεύει τις πληροφορίες που απευθύνονται σε αυτό, έχοντας τη δυνατότητα να ανατρέξει σε αυτές μελλοντικά, για όσο χρονικό διάστημα του είναι αυτές χρήσιμες, με τη δυνατότητα της ακριβούς αναπαραγωγή τους (λ.χ. δισκέτα, DVD, σκληρός δίσκος). Πελλένη- Παπαγεωργίου, σε Τιμ. Τόμ. Ρόκα, σελ. 786 επ. Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΝοΒ 2010, 281-282.

⁵⁹ Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΧρηΔικ 2015, σελ. 337- 338, Τζάκας, ΧρηΔικ 2017, σελ. 239, Χασάπης, ΕφΑΔ 2015, σελ. 717.

⁶⁰ Πελλένη- Παπαγεωργίου, σε Τιμ. Τόμ. Ρόκα, σελ. 786 επ. Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΝοΒ 2010, σελ. 282 Περάκης, ΧρηΔικ 2009, σελ. 353 Πούλου, ΕλλΔνη 2014, σελ. 1333 Τασίκας, ΔΕΕ 2011, σελ. 1019.

⁶¹ Πελλένη- Παπαγεωργίου, ΝοΒ 2010, σελ. 282, Τασίκας, ΔΕΕ 2011, σελ. 1022, Τζάκας, ΧρηΔικ 2017, σελ. 239.

⁶² Πούλου, ΕλλΔνη 2014, σελ. 1334.

μπορούν να προσαρμόζουν τον τρόπο και την έκταση παροχής αυτής της βοήθειας καθώς επίσης και από ποιον παρέχεται, στις συγκεκριμένες περιστάσεις της κατάστασης στο πλαίσιο της οποίας προσφέρεται η σύμβαση πίστωσης, στο πρόσωπο στο οποίο προσφέρεται και το είδος της παρεχόμενης πίστωσης.» Με παρόμοιο τρόπο ρυθμίζεται και το ζήτημα στην ΚΥΑ, στο αρ. 5 παρ. 6 καθώς και εκεί αναφέρεται ότι «παρέχουν επαρκείς εξηγήσεις...όπου απαιτείται...». Παρά το γεγονός ότι ο τρόπος παροχής πληροφοριών δεν εξειδικεύεται στην ΚΥΑ, θα μπορούσε να συναχθεί από το γράμμα της 27^{ης} αιτιολογικής σκέψης της Οδηγίας, η οποία κάνει αναφορά σε «εξατομικευμένο» τρόπο, ότι αυτός είναι η προσωπική επικοινωνία με τον καταναλωτή⁶³.

3. ΕΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΒΑΣΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΡΟΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ:

Το κύριο ερώτημα που αναδύεται είναι τι συνέπειες υπάρχουν για το πιστωτικό ίδρυμα στην περίπτωση της παράλειψης ή της πλημμελούς πληροφόρησης του καταναλωτή. Η δυσκολία εν προκειμένω επαφίεται στο γεγονός ότι δεν έχουν οριστεί οι συνέπειες αυτές, ούτε στο κείμενο της Οδηγίας, ούτε στην Εθνική νομοθεσία⁶⁴. Στις οδηγίες για την καταναλωτική και τη στεγαστική πίστη ορίζεται ρητά η προσυμβατική υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για πληροφόρηση του καταναλωτή, καθιστώντας την έτσι ως υποχρέωση εκ του νόμου και όχι απλά ως ένα βάρος⁶⁵.

Σε περίπτωση λοιπόν παραβίασης της υποχρέωσης του πιστωτικού ιδρύματος για πληροφόρηση του καταναλωτή μπορεί να γεννηθεί αξίωση για αποζημίωση του τελευταίου. Το ύψος της αποζημίωσης θα είναι η διαφορά ανάμεσα στην προκληθείσα ζημία από την υφιστάμενη σύμβαση και στην σύμβαση που θα καταρτιζόταν στην περίπτωση που ο πιστωτικός φορέας παρείχε την πληροφόρηση που έπρεπε στον καταναλωτή⁶⁶. Επιπρόσθετα, στην περίπτωση κατά την οποία έχει μεν καταρτιστεί σύμβαση, η οποία δεν θα καταρτιζόταν στην περίπτωση που ο καταναλωτής είχε λάβει τη σωστή πληροφόρηση από το πιστωτικό ίδρυμα, τότε η αποζημίωση θα συνίσταται στο αρνητικό διαφέρον. Αν από την άλλη εξαιτίας της μη προσήκουσας ενημέρωσης, η σύμβαση τελικά δεν καταρτιστεί, τότε ο καταναλωτής μπορεί να αξιώσει να του αποδοθεί ως αποζημίωση το «οϊονεί θετικό διαφέρον»⁶⁷. Κομβικό για τον υπολογισμό της αποζημίωσης, είναι να υπολογιστεί η κατάσταση που θα ερχόταν ο καταναλωτής αν είχε λάβει τη σωστή πληροφόρηση.

⁶³ Πελένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα από τις νέες ρυθμίσεις για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, 2012, σελ. 204.

⁶⁴ Τασίκας, ΔΕΕ 2011, 1023-1024.

⁶⁵ Τασίκας, ΔΕΕ 2011, 1023-1024.

⁶⁶ Τασίκας, ΔΕΕ 2011, 1024, Πούλου, ΕλλΔνη σελ. 2014, 1340.

⁶⁷ Παντελίδου, ΓενΑρχ, § 8, αρ. 22, Πούλου, ΕλλΔνη 2014, σελ. 1330.

4. ΈΛΕΓΧΟΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ:

Οι όροι «πιστοληπτική ικανότητα» και «φερεγγυότητα» θεωρούνται στην οικονομική επιστήμη ταυτόσημοι και αφορούν την αξιολόγηση των καίριων πιστοληπτικών πληροφοριών των καταναλωτών⁶⁸. Ωστόσο, από δικαϊκής άποψης, οι δύο αυτοί οι όροι έχουν διαφορετική σημασία.

Ήδη στην ΚΥΑ Ζ1 699-2010, η οποία μετέφερε την οδηγία 2008/48/ΕΚ στο ελληνικό δίκαιο, γίνεται λόγος για έλεγχο κατά το προσυμβατικό στάδιο της πιστοληπτικής ικανότητας και φερεγγυότητας, ως δύο διαφορετικών όρων⁶⁹.

Η διάφορα ανάμεσα στους δύο όρους έχει να κάνει με το γεγονός ότι, η πιστοληπτική ικανότητα αναφέρεται στην αντικειμενική οικονομική δυνατότητα του καταναλωτή – δανειολήπτη να αποπληρώσει το δάνειο που θα λάβει από το πιστωτικό ίδρυμα, ενώ αντίθετα η φερεγγυότητα αναφέρεται σε υποκειμενικά κριτήρια, δηλαδή στο κατά πόσο ο καταναλωτής – δανειολήπτης έχει τη βούληση να αποπληρώσει τις δανειακές του υποχρεώσεις⁷⁰.

Ο όρος φερεγγυότητα υφίσταται και στο ελληνικό δίκαιο και συγκεκριμένα στο άρθρο 809 ΑΚ, που ορίζει ότι *«Εκείνος που υποσχέθηκε την παροχή δανείου έχει δικαίωμα να την αρνηθεί, αν ο δέκτης της υποσχέσεως έγινε μετά την υπόσχεση αφερέγγυος. Το ίδιο δικαίωμα έχει αυτός που υποσχέθηκε και όταν η αφερέγγυότητα υπήρχε κατά την υπόσχεση, ο ίδιος όμως την αγνοούσε χωρίς υπαιτιότητα»*. Η εν λόγω νομοθετική διάταξη βασίζεται στη θεωρία της καλής πίστης, καθώς στοχεύει στο να προστατέψει τον δανειοδότη, όταν ελλοχεύει ο κίνδυνος ο δέκτης της υπόσχεσης να μην αποπληρώσει το δάνειο που θα λάβει. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται κατά τις περιπτώσεις που υφίσταται αφερέγγυτητα, τόσο πριν, όσο και μετά την υπόσχεση δανείου και κρίνεται αφενός με αντικειμενικά κριτήρια, ήτοι βάσει της μη επάρκειας της περιουσίας του δέκτης της υπόσχεσης για την εξόφληση των δανειακών του υποχρεώσεων και αφετέρου με υποκειμενικά κριτήρια, τα οποία αφορούν τη μη αποπληρωμή του δανείου λόγω δυστροπίας⁷¹.

3. ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΗ – ΠΗΓΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

⁶⁸ Χιωτέλλης, ΧρηΔικ 3/2010, σελ. 302.

⁶⁹ Βλ. άρθρο 8 παρ. 1 της ΚΥΑ 699/2010.

⁷⁰ Πελένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα, 2012, σελ 211-213.

⁷¹ Χιωτέλλης, ΧρηΔικ 3/2010, σελ 303.

α. Σύμφωνα με την οδηγία 2008/48/ΕΚ και κατ' επέκταση με την ΚΥΑ 699/23.06.2010:

Όπως προαναφέρθηκε, η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή γίνεται σύμφωνα πάντα με το άρθρο 8 της Οδηγίας και του αρ. 8 της ΚΥΑ, προ της σύναψης της δανειακής σύμβασης, αλλά και σε επόμενο στάδιο της σύναψης της πίστωσης, σε περίπτωση που αυξηθεί σημαντικά το ποσό της.⁷² Η αξιολόγηση βασίζεται πρωτίστως στα «επαρκή στοιχεία» - «sufficient», τα οποία παρέχει κατά περίπτωση στον πιστωτικό φορέα, ο ίδιος ο δανειολήπτης, κατά το προσυμβατικό στάδιο και εν συνεχεία σε εκείνα που παρέχει κατά την διάρκεια του συμβατικού χρόνου, τα οποία αποτελούν μέρος των «εσωτερικών πηγών». Τέλος, βασίζεται στα στοιχεία τα οποία προκύπτουν μέσω των κατάλληλων βάσεων δεδομένων, κατόπιν έρευνας του ίδιου του πιστωτικού ιδρύματος «εξωτερικές πηγές»⁷³.

Τα «επαρκή στοιχεία», στα οποία πρέπει να στηριχθεί και ο έλεγχος της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή από τα πιστωτικά ιδρύματα, δεν εξειδικεύονται περαιτέρω στις προαναφερθείσες διατάξεις και ως εκ τούτου υφίσταται επιτακτική ανάγκη για περαιτέρω διερεύνηση της υποχρέωσης που έχουν τα πιστωτικά ιδρύματα για έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών, όσον αφορά το περιεχόμενο, τα όρια και τις παραμέτρους του⁷⁴. Αυτό που πρέπει να ερμηνευθεί είναι η έκταση της γνώσεως που οφείλει να λάβει από τον δυνητικό δανειολήπτη το πιστωτικό ίδρυμα, αναφορικά με την οικονομική του κατάσταση, πριν τη σύναψη της μεταξύ τους δανειακής σύμβασης. Αναλογιζόμενοι λοιπόν, το στόχο των νομοθετημάτων, ήτοι την καθιέρωση της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας του εκάστοτε δανειολήπτη, στο πλαίσιο του υπεύθυνου δανεισμού, με σκοπό την προστασία του από το ενδεχόμενο της υπερχρέωσης, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα, ότι «επαρκή στοιχεία» είναι αυτά τα οποία εξυπηρετούν το πιστωτικό ίδρυμα, προκειμένου να μπορεί να αποφασίσει ορθολογικά και υπεύθυνα, για το κατά πόσο θα παράσχει ή όχι πίστωση. Δηλαδή να μπορεί να πιθανολογήσει ότι με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση του, ο εν δυνάμει δανειολήπτης θα μπορεί να ανταπεξέλθει επιτυχώς στις συμβατικές του υποχρεώσεις⁷⁵.

Υποστηρίζεται ωστόσο, σύμφωνα με την 26^η αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας, ότι τα κράτη μέλη έχουν τη διακριτική ευχέρεια να παρέχουν στα πιστωτικά ιδρύματα κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες, μέσω ειδικότερων ρυθμίσεων, για την εκάστοτε πηγή πληροφόρησης, ούτως ώστε κατά κάποιο τρόπο

---

⁷² Βλ. άρθρο 8 παρ. 1 και 2 Οδ. 2008/48/ΕΕ.

⁷³ Χιωτέλλης, ΧρηΔικ 3/2010, σελ 305.

⁷⁴ Τασίκας, Η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή στην παροχή καταναλωτικής πίστης, ΝοΒ 2011, σελ 2290-2292.

⁷⁵ Χασάπης, Το βάρος απόδειξης της εκπλήρωσης των προσυμβατικών υποχρεώσεων ενημέρωσης και αξιολόγησης εκ μέρους του πιστωτικού φορέα σε σύμβαση καταναλωτικής πίστωσης και το ζήτημα της μεταξύ τους σχέσης, Με αφορμή την απόφαση CA Consumer Finance του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕλλΔνη 5/2015, σελ. 1354-1355.

να διαμορφώνουν την εκτίμηση της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών. Ωστόσο, δεν μπορούν να αλλάξουν το επίπεδο των «επαρκών στοιχείων», όπως αυτό ρυθμίζεται από την οδηγία⁷⁶.

Από την πλευρά του ο καταναλωτής έχει και αυτός υποχρέωση να παρέχει αληθή, επαρκή και πραγματικά στοιχεία αναφορικά με την οικονομική του κατάσταση, για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος, σύμφωνα με την αρχή της καλής πίστης όπως αυτή αποτυπώνεται στα άρθρα 288 ΑΚ και 197 – 198 ΑΚ⁷⁷. Η δόλια παραβίαση της υποχρέωσης αυτής εκ μέρους του καταναλωτή, μπορεί να θεμελιώσει ευθύνη του με βάση το άρθρο 914 ΑΚ ή και των άρθρων 197-198 ΑΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 386 ΠΚ, όπως προτάσσει η εθνική μας έννομη τάξη, καθώς η οδηγία δεν κάνει κάποια σχετική αναφορά⁷⁸.

Στην περίπτωση κατά την οποία τόσο το πιστωτικό ίδρυμα ενήργησε πλημμελή έλεγχο, αλλά και ο καταναλωτής δολίως απέκρυψε στοιχεία για την περιουσιακή του κατάσταση, τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 300 παρ. 1 ΑΚ. Ως εκ τούτου, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η αποζημίωση του καταναλωτή εξαιτίας της πλημμέλειας του δανειστή, η οποία συνίσταται στην απαλλαγή του από την καταβολή των τόκων (όπως αναλύεται παρακάτω), δε θα επιδικαστεί ή θα επιδικαστεί μειωμένη⁷⁹.

β. Σύμφωνα με την οδηγία 2014/17/ΕΕ και εν συνεχεία τον Ν. 4438/2016.

Σε αντίθεση με την συνοπτική ρύθμιση του άρθρου 8 της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ και του ταυτόριθμου άρθρου της ΚΥΑ 699/2010, με το οποίο ενσωματώθηκε η ενωσιακή ρύθμιση στην εθνική έννομη τάξη, η οδηγία 2014/17/ΕΕ για τη στεγαστική πίστη, κάνει μια πολύ αναλυτικότερη αναφορά στα άρθρα 18 – 20, αναφορικά με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή. Αυτή η εκτενέστερη διατύπωση φαίνεται και στο Ν. 4438/2016, ο οποίος μετέφερε το ρυθμιστικό περιεχόμενο της ευρωπαϊκής οδηγίας στο εθνικό δίκαιο.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 1 της Οδηγίας, (αρ. 17 παρ. 1 του Ν. 4438/2016) *«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι, πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης, οι πιστωτικοί φορείς πραγματοποιούν ενδελεχή αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή. Η αξιολόγηση αυτή λαμβάνει δεόντως υπόψη παράγοντες που επιτρέπουν την εξακρίβωση της προοπτικής του καταναλωτή να τηρήσει τις υποχρεώσεις του στο πλαίσιο της σύμβασης πίστωσης»* και ταυτόχρονα σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ.1 της Οδηγίας (αρ. 19 παρ. 1 του Ν.4438/2016) *«Η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας που αναφέρεται στο άρθρο 18 διενεργείται με*

⁷⁶ Χασάπης, ΕλλΔνη 5/2015, σελ. 1355-1356.

⁷⁷ Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 5η εκδ., 2001, σελ. 94.

⁷⁸ Χασάπης, ΕλλΔνη 5/2015, σελ. 1355.

⁷⁹ Πελένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα, 2012, σελ 239-241.

βάση αναγκαίες, επαρκείς και αναλογικές πληροφορίες για το εισόδημα και τις δαπάνες του καταναλωτή και για άλλες χρηματοοικονομικές συνθήκες. Οι πληροφορίες αυτές παρέχονται στον πιστωτικό φορέα από κατάλληλες εσωτερικές ή εξωτερικές πηγές, συμπεριλαμβανομένου του καταναλωτή, και συμπεριλαμβάνουν πληροφορίες που παρέχονται στον μεσίτη πιστώσεων ή τον εντεταλμένο αντιπρόσωπό του κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αίτησης για τη χορήγηση πίστωσης. Οι πληροφορίες επαληθεύονται καταλλήλως, μεταξύ άλλων μέσω χρήσης δικαιολογητικών που παρέχονται από ανεξάρτητα εξακριβώσιμες πηγές, εφόσον είναι αναγκαίο»⁸⁰.

Ειδικότερα στην 55^η αιτιολογική σκέψη της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ αναφέρεται ότι, «*Η ικανότητα του καταναλωτή να εξυπηρετήσει και να εξοφλήσει πλήρως την πίστωση θα πρέπει να περιλαμβάνει εξέταση των απαιτούμενων μελλοντικών πληρωμών ή αυξήσεων στις πληρωμές λόγω αρνητικής απόσβεσης ή υστερόχρονων πληρωμών του κεφαλαίου ή των τόκων και θα πρέπει να εξετάζεται υπό το πρίσμα άλλων τακτικών εξόδων, χρεών και άλλων οικονομικών υποχρεώσεων καθώς και του εισοδήματος, των αποταμιεύσεων και των περιουσιακών στοιχείων του. Θα πρέπει να υπάρχει εύλογη πρόβλεψη για μελλοντικά γεγονότα ανεπίτρεπτης σύνδεσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας, στη διάρκεια της προτεινόμενης σύμβασης πίστωσης, όπως μια μείωση του εισοδήματος αν η διάρκεια της πίστωσης φτάνει έως τη συνταξιοδότηση ή, κατά περίπτωση, μια αύξηση του χρεωστικού επιτοκίου ή μια αρνητική εξέλιξη στη συναλλαγματική ισοτιμία».*

Ταυτόχρονα δέον να σημειωθεί ότι στη διάταξη του άρθρου 18 § 6 της Οδηγίας (αρ. 17 § 6 του Ν. 4438/2016) προβλέπεται ότι η πιστοληπτική ικανότητα του καταναλωτή επαναξιολογείται βάσει επικαιροποιημένων πληροφοριών, πριν από την έγκριση σημαντικής αύξησης του ποσού της πίστωσης, εκτός αν η συμπληρωματική πίστωση προβλεπόταν και συμπεριλαμβανόταν στην αρχική αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας⁸¹.

Ο καταναλωτής και σε αυτή την περίπτωση είναι υποχρεωμένος να παρέχει ορθές και όσο το δυνατό πληρέστερες πληροφορίες, για τον σκοπό της διεξαγωγής του ελέγχου της πιστοληπτικής του ικανότητας σύμφωνα με το αρ. 20 παρ. 4 της οδηγίας. Προϋπόθεση φυσικά αποτελεί σύμφωνα με το αρ. 20 παρ. 3 (αρ. 17 παρ. 4 και 19 παρ. 3 του Ν. 4438/2016), ο προηγούμενος σαφής και κατανοητός προσδιορισμός εκ μέρους του πιστωτικού φορέα των αναγκαίων στοιχείων και δικαιολογητικών από ανεξάρτητα εξακριβώσιμες πηγές, που οφείλει να παράσχει ο καταναλωτής αλλά και ο ορισμός συγκεκριμένου χρονικού πλαισίου εντός του οποίου πρέπει να το κάνει. Με άλλα λόγια, ο καταναλωτής υποχρεούται να απαντήσει μόνο στις ερωτήσεις που έχουν τεθεί από τον πιστωτικό φορέα και ο πιστωτικός φορέας από την πλευρά του έχει τη δυνατότητα να ζητήσει περαιτέρω διευκρινήσεις σχετικά με τις εν λόγω πληροφορίες σε περίπτωση που αυτό επιβάλλεται. Ως εκ

---

⁸⁰ Βλ. αρ. 18 παρ. 1 Οδηγ. 2014/17/ΕΕ.

⁸¹ Βλ. αρ. 18 παρ. 6 Οδηγ. 2014/17/ΕΕ.

τούτου, ο πιστωτικός φορέας δεν έχει το δικαίωμα να ακυρώσει, καταγγείλει ή να τροποποιήσει τη σύμβαση εξαιτίας του γεγονότος ότι οι απαιτούμενες από τον καταναλωτή πληροφορίες δεν ήταν επαρκείς⁸². Ωστόσο, αυτό δε σημαίνει ότι οι εθνικές έννομες τάξεις δεν μπορούν να αναγνωρίσουν δικαίωμα καταγγελίας, σε περίπτωση που ο καταναλωτής δολίως αλλοίωσε απέκρυψε πληροφορίες, γεγονός που συνιστά απάτη κατ' άρθρο 147 ΑΚ⁸³.

Η υποχρέωση του καταναλωτή να παρέχει πλήρη και αληθή στοιχεία, όπως αυτό επιβάλλεται από την οδηγία 2014/17/ΕΕ κατά την αίτησή του για χορήγηση πίστωσης, η ενημέρωση του για τις συνέπειες που επέρχονται αν δεν το πράξει και το δικαίωμα του πιστωτικού φορέα για καταγγελία της σύμβασης, φαίνεται να συμβάλλει στο να αποκτά ο καταναλωτής το αίσθημα υπευθυνότητας και επιμέλειας. Ταυτόχρονα, τον αποτρέπει από το να αναλάβει υποχρεώσεις στις οποίες γνωρίζει ήδη ή μπορεί να πιθανολογήσει ότι δεν θα μπορεί να ανταπεξέλθει. Με αυτό τον τρόπο φαίνεται αδιαμφισβήτητα η σημαντικότητα του ρόλου και των δύο αντισυμβαλλόμενων μερών, προκειμένου να μπορεί να εφαρμοστεί επιτυχώς η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού. Βλέπουμε λοιπόν, ότι με την οδηγία και εν συνεχεία με το Ν. 4438/2016 γίνονται μεγάλα βήματα προόδου, ωστόσο πρέπει να γίνει ακόμη μεγαλύτερη ώθηση στον καταναλωτή προκειμένου να γίνει πιο υπεύθυνος απέναντι στο δανεισμό⁸⁴.

Περαιτέρω, αναφορικά με την αποτίμηση της αξίας του ακινήτου, το οποίο θα αποτελέσει εμπράγματη ασφάλεια του ενυπόθηκου δανείου, με το άρθρο 19 της Οδηγίας (άρθρο 18 του Ν. 4438/2016) ο ενωσιακός νομοθέτης παρέχει στα κράτη μέλη την διακριτική ευχέρεια, προκειμένου να θεσπίσουν αξιόπιστα πρότυπα για τον σκοπό αυτό, τη δυνατότητα εφαρμογής ήδη αναγνωρισμένων προτύπων όπως αυτά των International Valuation Standards Committee, European Group of Valuers Associations και Royal Institution of Chartered Surveyors⁸⁵. Ωστόσο, επισημαίνεται στην 55^η αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της Οδηγίας και στο άρθρο 17 παρ. 3 του Ν. 4438/2016, ότι ναι μεν η αξία του ακινήτου αποτελεί ύψιστης σημασίας στοιχείο για τον προσδιορισμό του ύψους της πίστωσης, που δύναται να λάβει ο καταναλωτής με ενυπόθηκο δάνειο, αλλά δεν πρέπει η αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, αυτή καθ' αυτή να προσανατολίζεται μόνο σε αυτήν. Είναι δηλαδή σημαντικό ο βασικότερος παράγοντας για την αξιολόγηση του εν δυνάμει πιστολήπτη να είναι το κατά πόσο αυτός θα μπορεί πραγματικά να ανταπεξέλθει στις δανειακές του υποχρεώσεις. Με άλλα λόγια, ο πιστωτικός φορέας δεν πρέπει να εστιάζει στην αξία του ακινήτου, στην περίπτωση που φαίνεται ότι ο καταναλωτής δεν διαθέτει επαρκείς πόρους για να μπορέσει να ανταπεξέλθει στις δανειακές του υποχρεώσεις, ακόμη και στην περίπτωση που η αξία του ακινήτου είναι μεγαλύτερη από το

---

⁸² Χασάπης, Σκέψεις για την εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου προς την Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης σε καταναλωτές για ακίνητα, που προορίζονται για κατοικία, ΕφΑΔΠολΔ, 8-9/2015, σελ. 719.

⁸³ Χασάπης, ΕφΑΔΠολΔ 8-9/2015, σελ. 719.

⁸⁴ Λιβαδά, σε Τιμητικό Τόμο Ελίζας Δ. Αλεξανδρίδου, 2016, σελ. 372.

⁸⁵ Βλ. άρθρο 19 §1 και 26η αιτιολογική σκέψη Οδηγίας 2014/17/ΕΕ.

ποσό της πίστωσης⁸⁶. Σε περίπτωση που ο σκοπός της πίστωσης είναι η κατασκευή ή η ανακαίνιση υπάρχοντος ακινήτου, που προορίζεται για κατοικία τότε, θα πρέπει να ληφθεί υπόψιν του πιστωτικού φορέα, ότι η αξία του ακινήτου σίγουρα θα αυξηθεί. Τέλος αναφορικά με τις δανειακές συμβάσεις όπου το ακίνητο δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθεί ως κύρια κατοικία του δανειολήπτη ή μέλους της οικογένειάς του (συμβάσεις προς εκμίσθωση), τότε τα κράτη μέλη έχουν την διακριτική ευχέρεια να λαμβάνουν υπόψιν ότι για την αξιολόγηση της δυνατότητας καταβολής των δανειακών δόσεων, θα υπολογίζεται το μελλοντικό εισόδημα του εν δυνάμει δανειολήπτη, με τον καθορισμό διαδικασίας συντηρητικής εκτιμήσεως του μελλοντικού εισοδήματος από τους πιστωτικούς φορείς, καθώς ο εθνικός νομοθέτης στο Ν. 4438/2016 δεν έχει ρυθμίσει ειδικότερα το ζήτημα⁸⁷.

Εν γένει παρά το ειδικότερο νομοθετικό καθεστώς της εν λόγω οδηγίας συγκριτικά με την προγενέστερη οδηγία, αναφορικά με τον έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας των καταναλωτών, υφίστανται ακόμη πολλά νομοθετικά κενά, για τα οποία δίνεται στα κράτη μέλη η διακριτική ευχέρεια να καλύψουν. Το ιδανικότερο ωστόσο σενάριο θα ήταν τα θέματα αυτά να είχαν ήδη ρυθμιστεί από τον ενωσιακό νομοθέτη, προκειμένου να υπάρχει ενότητα δικαίου και ίση μεταχείριση μεταξύ των καταναλωτών⁸⁸.

4. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο καταναλωτής είναι αυτός που παρέχει στο πιστωτικό ίδρυμα τα απαραίτητα στοιχεία, τα οποία θα συμβάλουν ώστε να σχηματίσει το πιστωτικό ίδρυμα μια πλήρη εικόνα για την οικονομική του κατάσταση, επιφορτισμένος μάλιστα με το καθήκον αλήθειας και πληρότητας των προσκομισθέντων δικαιολογητικών. Παρά ταύτα και ο πιστωτικός φορέας από την πλευρά του συλλέγει και ο ίδιος πληροφορίες από άλλες πηγές, όπως οι βάσεις δεδομένων, ώστε να γίνεται ο έλεγχος με τον πλέον αποτελεσματικότερο τρόπο, προκειμένου να μπορέσει να προστατεύσει αφενός τον καταναλωτή, με την άρνηση παροχής πίστωσης, αλλά και να προστατευτεί και ο ίδιος από το ενδεχόμενο να καταστεί ο δανειστής αφερέγγυος⁸⁹.

---

⁸⁶ Χασάπης, ΕφΑΔΠολΔ 8-9/2015, σελ. 719· Τζάκας, ΧρηΔικ 2-3/2017, σελ. 241.

⁸⁷ βλ. 56η αιτιολογική σκέψη Οδηγίας 2014/17/ΕΕ.

⁸⁸ Λιβαδά, ΧρηΔικ 2/2012, σελ. 203 επ.

⁸⁹ Καραγιάννης, Προσέγγιση μιας περίπτωσης ανεπίτρεπτης σύνδεσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας, ΧρηΔικ 3/2010, σελ. 311 επ.

Στην Ελλάδα για την πληροφόρηση των χρηματοπιστωτικών εταιριών αναφορικά με την πιστοληπτική ικανότητα και φερεγγυότητα των μελλοντικών πιστοληπτών χρησιμοποιείται η βάση δεδομένων ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ⁹⁰, στην οποία έχει πρόσβαση κάθε άτομο και κάθε εταιρία. Με αυτό τον τρόπο εξυπηρετούνται αποτελεσματικότερα τα συμφέροντα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς μπορεί να γίνεται αποτελεσματικότερος ο έλεγχος της πιστοληπτικής ικανότητας των πελατών τους, προκειμένου να αποφεύγεται η υπερχρέωση τους και να προστατεύεται έτσι η εμπορική πίστη και οι οικονομικές συναλλαγές. Ωστόσο, πρέπει στο πλαίσιο του ελέγχου αυτού, να προστατεύεται και ο εν δυνάμει πιστολήπτης από τυχόν κατάχρηση των προσωπικών του δεδομένων⁹¹. Παρά το γεγονός ότι οι πληροφορίες που βρίσκονται στη βάση δεδομένων δεν αποτελούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα, μπορεί η απόκτηση τους και η διατήρησή τους από τους ενδιαφερόμενους, αλλά και η διασπορά τους, να πλήττουν σημαντικά την πιστοληπτική ικανότητα του ατόμου, σε βαθμό που προσβάλλεται η οικονομική του ελευθερία και η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του⁹².

Στο άρθρο 5 παρ. 1 α' του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (GDPR) προβλέπεται ότι *«Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε σύννομη και θεμιτή επεξεργασία με διαφανή τρόπο σε σχέση με το υποκείμενο των δεδομένων»*, ενώ εν συνεχεία τίθεται πληθώρα περιορισμών όπως ότι τα δεδομένα συλλέγονται για καθορισμένους νόμιμους σκοπούς (εδ. β'), ότι πρέπει να είναι κατάλληλα, συναφή και αναγκαία – αρχή ελαχιστοποίησης (εδ. γ'), πρέπει να είναι ακριβή (εδ. δ'), να υπάρχει περιορισμός ως προς το χρόνο διατήρησής τους (εδ. ε'), να υπάρχει ακεραιότητα και εμπιστευτικότητα (εδ. στ')⁹³. Ως εκ τούτου η Τειρεσίας, υποχρεούται να συμμορφώνεται με τις επιταγές του κανονισμού αυτού και να υπάγεται στους περιορισμούς που θεσπίζει⁹⁴.

Πιο αναλυτικά θα λέγαμε ότι η «νομιμότητα» και ο «καθορισμένος σκοπός» που απαιτούνται για την επεξεργασία των οικονομικών δεδομένων, έχουν ως σκοπό την προστασία των οικονομικών συναλλαγών και την πρόληψη της υπερχρέωσης. Αναφορικά με την αρχή της ελαχιστοποίησης, αυτή τηρείται με τη διατήρηση στη βάση δεδομένων, μόνο των απολύτως αναγκαίων στοιχείων, προκειμένου να εξυπηρετήσουν τον σκοπό της, τόσο ποσοτικά όσο και σε είδος⁹⁵. Συνεχίζοντας με την αρχή της ακρίβειας, τα δεδομένα που διατηρούνται στη βάση δεδομένων πρέπει πάντοτε να είναι ακριβή και επικαιροποιημένα, τυχόν λάθη στα δεδομένα, επιφέρουν ευθύνη για την Τειρεσίας, ενώ ταυτόχρονα, κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να αιτηθεί διόρθωσης

---

⁹⁰ Η Τειρεσίας αποτελεί μια Α.Ε., στην οποία καταχωρίζονται φυσικά και νομικά πρόσωπα, τα οποία παρελθοντικά φάνηκαν να είναι αφερέγγυα ως οφειλέτες, όπως π.χ έκδοση ακάλυπτων επιταγών, μη αποπληρωμή δανείων κλπ., με σκοπό την αποτροπή εξαπάτησης και άλλων τραπεζών.

⁹¹ Χιωτέλλης, ΧρηΔικ 2010, σελ. 307 και Πλιαβέσης, Η Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων στη σχέση Τράπεζας – Πελάτη, 2019, σελ. 115-116.

⁹² Χιωτέλλης, ΧρηΔικ 2010, σελ. 308· Πλιαβέσης, Η Προστασία, 2019, σελ. 116.

⁹³ Βλ. άρθρο 5 παρ. 1 του Γενικού Κανονισμού της Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (GDPR).

⁹⁴ Παπαδοπούλου, Η αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας στο δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων ΗΠΑ και ΕΕ, ΔιΜΕΕ, 1/2021, σελ. 25.

⁹⁵ Πλιαβέσης, Η Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων στη σχέση Τράπεζας – Πελάτη, 2019, σελ. 124.

λαθών και ανακριβειών που αφορούν το πρόσωπό του⁹⁶. Επιπρόσθετα, αξιοσημείωτη είναι και η αρχή του περιορισμού της διατήρησης των δεδομένων, η οποία συνδέεται με την μετέπειτα διαγραφή από τη βάση δεδομένων των αρνητικών οικονομικών στοιχείων του ατόμου, καθώς προβλέπεται συγκεκριμένη χρονική περίοδος διατήρησης των δεδομένων ανά κατηγορία. Ταυτόχρονα, η Τειρεσίας είναι υποχρεωμένη να επεξεργάζεται με ασφάλεια τα δεδομένα που έχει στην κατοχή της, ενώ ταυτόχρονα έχει και το βάρος απόδειξης ότι συμμορφώνεται με τις προαναφερθείσες αρχές⁹⁷.

Πέραν τούτου, εκτός από τα οικονομικά δεδομένα των εν δυνάμει δανειοληπτών, υπάρχουν και άλλα προσωπικά δεδομένα, τα οποία συνδράμουν ώστε το πιστωτικό ίδρυμα να μπορεί να προβλέψει κατά πόσο θα είναι δυνατή η μελλοντική αποπληρωμή του δανείου. Οι πληροφορίες αυτές μπορεί να αφορούν την οικογενειακή κατάσταση των ατόμων, την κατάσταση της υγείας τους, την οικονομική κατάσταση των λοιπών μελών της οικογενείας τους κλπ⁹⁸. Ζήτημα γεννάται για το ποιες από τις εν λόγω πληροφορίες θεωρούνται αναγκαίες και πρόσφορες, ούτως ώστε να θεωρείται η επεξεργασία τους σύννομη. Από τις πληροφορίες αυτές, τα ευαίσθητα δεδομένα είναι αυτά που δεν μπορούν να θεωρηθούν συναφή και πρόσφορα προκειμένου να χρήζουν επεξεργασίας και συνάμα δεν πρέπει η μη γνωστοποίηση τους από τον εν δυνάμει πιστολήπτη στο πιστωτικό ίδρυμα να επηρεάζει την απόφαση του αναφορικά με την παροχή ή όχι πίστωσης.

Αξιοσημείωτη είναι η απόφαση 55/2010 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ), με την οποία εξετάστηκε το κατά πόσο είναι επιτρεπτή η τήρηση από το πιστωτικό ίδρυμα ευαίσθητων δεδομένων που αφορούν την υγεία (ιατρικές εξετάσεις) του μελλοντικού του πελάτη⁹⁹. Η Αρχή έκρινε ότι Σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 2 του Ν. 2472/1997, η συλλογή και η επεξεργασία τέτοιου είδους αρχείων από τα πιστωτικά ιδρύματα είναι επιτρεπτή εξαιρετικά και μόνο κατόπιν άδειας από την Αρχή και υπό τις προϋποθέσεις του Ν. 2472/1997 και ως εκ τούτου δεν υπήρχε νόμιμος λόγος για τη κατοχή τους από την τράπεζα, ως εκ τούτου η Αρχή απηύθυνε προς την τράπεζα προειδοποίηση για να καταστρέψει από τον φάκελο του αιτούντα τα αποτελέσματα των ιατρικών του εξετάσεων. Ωστόσο, η Αρχή δεν προχώρησε στην πλήρη απαγόρευση της συλλογής και επεξεργασίας τέτοιου είδους ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων αναφορικά με την υγεία των μελλοντικών πιστοληπτών, όπως κανείς θα ανέμενε, αλλά αρκέστηκε στο να ορίσει ως προϋπόθεση τη λήψη άδειας από την Αρχή και την τήρηση των προϋποθέσεων του Ν. 2472/1997.¹⁰⁰

Στην ΚΥΑ Ζ1 699/2010 και δη στο άρθρο 9 παρ. 4 και στο Ν. 4438/2016 στο άρθρο 17 παρ. 7 αναφέρεται ότι η πρόσβαση σε βάσεις δεδομένων γίνεται με την επιφύλαξη του ν. 2472/1997, αν και σήμερα θα πρέπει δεχτούμε ότι η επιφύλαξη αφορά το Ν. 4624/2019 στον οποίο αναφέρονται τα μέτρα που είναι

⁹⁶ Πλιαβέσης, Η Προστασία, 2019, σελ. 125-126.

⁹⁷ Πλιαβέσης, Η Προστασία, 2019, σελ. 126.

⁹⁸ Καραγιάννης, ΧρηΔικ 3/2010, σελ. 311επ.

⁹⁹ Βλ. Ετήσια Έκθεση Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, 2010, σελ. 200.

¹⁰⁰ Καραγιάννης, ΧρηΔικ 3/2010, σελ. 311 επ.

αναγκαία για την εφαρμογή στο εθνικό μας δίκαιο του GDPR¹⁰¹. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 9 του GDPR απαγορεύει «την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, δεδομένων που αφορούν την υγεία ή δεδομένων που αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου ή τον γενετήσιο προσανατολισμό.» Η επεξεργασία τέτοιων δεδομένων θα μπορούσε να γίνει δεκτή μόνο με την ρητή συγκατάθεση του φορέα των δικαιωμάτων και για συγκεκριμένο σκοπό. Κατ' επέκταση και ο Ν. 4629/2019 θέτει στο άρθρο 22 συγκεκριμένες περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι δυνατή η επεξεργασία των δεδομένων που αναφέρονται στο άρθρο 9 του κανονισμού.

Εν κατακλείδι, ο Κανονισμός (GDPR), ο οποίος τυγχάνει άμεσης εφαρμογής αλλά και συμπληρώνεται και από παράγωγη νομοθεσία σχετική με τα προσωπικά δεδομένα κατά την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του εν δυνάμει δανειολήπτη, έχει οδηγήσει την Ε.Ε. στο να υιοθετήσει ένα αυστηρό καθεστώς για τα κράτη μέλη, το οποίο συμπεριλαμβάνει υποχρεώσεις και κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασης των υποχρεώσεων των οντοτήτων που επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα πολιτών και ταυτόχρονα θεμελιώνει για τους φορείς των εν λόγω δικαιωμάτων σημαντικά περιουσιακά δικαιώματα, προάγοντας έτσι την προστασία της ιδιωτικότητάς τους¹⁰².

5. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ:

α. Σύμφωνα με την Οδηγία 2008/40/ΕΚ και την ΚΥΑ 699/23.06.2010:

Δεδομένου ότι το άρθρο 8 της Οδηγίας, αλλά και το ταυτάριθμό άρθρο της ΚΥΑ για την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή δεν ρυθμίζουν το ζήτημα, εύλογα γεννάται η απορία, τί συμβαίνει στο επόμενο στάδιο, ήτοι αφού ολοκληρωθεί ο έλεγχος της πιστοληπτικής ικανότητας. Η γενικότητα της ρύθμισης προκαλεί δικαιολογημένα ανασφάλεια δικαίου, καθώς δίνεται περιθώριο για ποικίλες ερμηνείες, με αποτέλεσμα να υφίσταται αμφιβολία τόσο για τις υποχρεώσεις του πιστωτικού φορέα, όσο και για τα δικαιώματα του καταναλωτή¹⁰³.

---

¹⁰¹ Α. Δεσποτίδου, Υποχρεώσεις και ευθύνη τραπεζών από τη χορήγηση προϊόντων στεγαστικής και καταναλωτικής πίστης, Αρμ 2/2021.230-260.

¹⁰² Παπαδοπούλου, Η αξιολόγηση, ΔιΜΕΕ, 1/2021, σελ. 28.

¹⁰³ Λιβαδά, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Ελληνικό-Ενωσιακό, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν. 2251/1994 και άλλων σχετικών νομοθετημάτων, επιμ. Αλεξανδρίδου, 3η εκδ., 2018, σελ. 919επ.

Σε περίπτωση που η αξιολόγηση είναι θετική, πρέπει να γίνει αρχικά ξεκάθαρο, ότι ο πιστωτικός φορέας δεν είναι υποχρεωμένος να παράσχει πίστωση στον καταναλωτή. Αυτό συνάγεται από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (άρθρο 361 ΑΚ) αλλά και τη γενική κρατούσα άποψη της θεωρίας, ότι η εκκίνηση των διαπραγματεύσεων δεν συνεπάγεται την υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για σύναψη της σύμβασης. Αντίθετα, ο πιστωτικός φορέας μπορεί να αποφασίσει ελεύθερα, εάν επιθυμεί να προχωρήσει στη σύναψη της σύμβασης συνεκτιμώντας παράλληλα και άλλους παράγοντες, όπως τις εκάστοτε συνθήκες της αγοράς κλπ.¹⁰⁴

Αναφορικά τώρα με την περίπτωση που η αξιολόγηση είναι αρνητική, έχουν διατυπωθεί πολλές και διαφορετικές απόψεις για το τί πρέπει να πράξει το πιστωτικό ίδρυμα, οι οποίες πρέπει να ερμηνευτούν περαιτέρω.

Σύμφωνα με την πρώτη άποψη, ο πιστωτικός φορέας είναι υποχρεωμένος να αρνηθεί να παράσχει πίστωση όταν το αποτέλεσμα του πιστοληπτικού ελέγχου είναι αρνητικό. Η άποψη αυτή έχει ως βάση την 26^η αιτιολογική σκέψη του προοιμίου της οδηγίας 2008/48/ΕΚ, η οποία αναφέρει «...είναι σημαντικό να αποφεύγουν οι πιστωτικοί φορείς τον ανεύθυνο δανεισμό ή τη χορήγηση δανείων χωρίς προηγούμενο έλεγχο φερεγγυότητας» αλλά και στο άρθρο 9 παρ. 2 της ΚΥΑ και άρθρο 9 της οδηγίας, τα οποία ορίζουν ότι το πιστωτικό ίδρυμα έχει την υποχρέωση να ενημερώνει τον καταναλωτή στην περίπτωση που η απόρριψη της αίτησης βασίζεται σε έλεγχο βάσης δεδομένων¹⁰⁵. Η άποψη αυτή έχει δεχτεί ωστόσο αυστηρή κριτική, γιατί με αυτόν τον τρόπο ο καταναλωτής βρίσκεται υπό καθεστώς κηδεμονίας του πιστωτικού ιδρύματος και καταπατάται έτσι το συνταγματικά θεμελιωμένο δικαίωμα του καταναλωτή για οικονομική ελευθερία (άρθρο 5 Σ), η προαναφερθείσα αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (άρθρο 361 ΑΚ) αλλά και το δικαίωμα προστασίας της προσωπικότητας (άρθρο 57 ΑΚ)¹⁰⁶. Ταυτόχρονα υποστηρίζεται ότι η πάγια θεμελίωση αυτής της άποψης θα είχε ως αποτέλεσμα τον φραγμό του καταναλωτή από την αγορά των πιστώσεων¹⁰⁷. Στον αντίποδα αυτής της άποψης υποστηρίζεται, ότι είναι προτιμότερη η εκ των προτέρων κηδεμονία του καταναλωτή από το πιστωτικό ίδρυμα, με σκοπό την προστασία του, παρά η εκ των υστέρων κηδεμονία του υπερχρεωμένου πλέον καταναλωτή, από τους πιστωτές του μέσω της αναγκαστικής εκτέλεσης¹⁰⁸.

Σύμφωνα τώρα με τη δεύτερη άποψη, ο πιστωτικός φορέας δεν υποχρεούται να αρνηθεί την παροχή πίστωσης, τουναντίον υποχρεούται να ενημερώσει τον καταναλωτή για τον επικείμενο κίνδυνο της υπερχρέωσης, όπως αυτό ερείδεται στο άρθρο 8 της οδηγίας (άρθρο 8 ΚΥΑ), το οποίο ακριβώς δεν προβλέπει καμία συνέπεια στην περίπτωση της αρνητικής αξιολόγησης του καταναλωτή. Η εν λόγω άποψη, συγκριτικά με την πρώτη άποψη, υποστηρίζεται ότι συμβαδίζει με την οικονομική ελευθερία του ατόμου (άρθρο 5 Σ) και

¹⁰⁴ Λιβαδά, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, 2018, σελ. 919 επ.

¹⁰⁵ Πελλένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα από τις νέες ρυθμίσεις για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, 2012, σελ.221,

¹⁰⁶ Περάκης, ΧρηΔικ 3/2009, σελ 357 επ.

¹⁰⁷ Τασίκας, , ΝοΒ 2011, σελ 2293,2295.

¹⁰⁸ Μεντής, Άμυνα και ελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη, 2012 σελ 33-35.

το δικαίωμα του ατόμου στην προσωπικότητα (άρθρο 57 ΑΚ). Ταυτόχρονα, δεν είναι παρεμβατική, όπως η προηγούμενη θεώρηση, η οποία δίνει στον πιστωτικό φορέα την εξουσία μονομερούς αποφάσεως, με αποτέλεσμα τον πλήρη αποκλεισμό του καταναλωτή¹⁰⁹, πολλές φορές όχι μόνο επειδή δεν πληροί τις αντικειμενικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση πίστωσης, αλλά και επειδή δεν υπάρχει η δυνατότητα πλήρους ελέγχου των αναγκαίων δεδομένων, χωρίς υπαιτιότητα του ιδίου, όπως π.χ εξαιτίας ανεπάρκειας της βάσης δεδομένων ή εξαιτίας της δυσχέρειας υπολογισμού του εισοδήματος των ελεύθερων επαγγελματιών.¹¹⁰

Η τελευταία και ενδιάμεση άποψη, υποστηρίζει ότι, οι ως άνω θεωρήσεις δεν είναι απόλυτες, αλλά αντίθετα ο πιστωτικός φορέας πρέπει να αντιμετωπίζει την κάθε περίπτωση ξεχωριστά, ανάλογα με τα εκάστοτε αποτελέσματα του πιστοληπτικού ελέγχου και το βαθμό του κινδύνου υπερχρέωσης που ελλοχεύει στην κάθε περίπτωση, εξαιτίας της μειωμένης πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή¹¹¹. Σε αυτή την περίπτωση προσδοκάται, ότι όταν η αξιολόγηση είναι αρνητική ο πιστωτικός φορέας θα επανεξετάσει την παρεχόμενη πίστη, έτσι ώστε να την τροποποιήσει, προκειμένου να την προσαρμόσει στην οικονομική δυνατότητα του καταναλωτή, παρέχοντας με αυτό τον τρόπο πίστωση είτε χαμηλότερου ποσού, είτε μικρότερης διάρκειας, χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η οικονομική αυτονομία του ατόμου. Ταυτόχρονα, ο καταναλωτής από την πλευρά του θα αναδιαμορφώσει τις καταναλωτικές του ανάγκες, θα αναδιαμορφώσει τη δικαιοπρακτική βούληση του, ούτως ώστε να συνάψει μια σύμβαση η οποία να είναι πιο ασφαλής και να ανταποκρίνεται στις οικονομικές του δυνατότητες¹¹². Δικαιολογητικός λόγος (ratio) της ανωτέρω θεώρησης είναι ότι το πιστωτικό ίδρυμα μέσω της έρευνας της οικονομικής κατάστασης του καταναλωτή και της ενδεχόμενης εξέλιξης αυτής, είτε προς το χειρότερο είτε προς το καλύτερο, μπορεί να κάνει προβλέψεις μόνο για τις βραχυπρόθεσμες ή έστω μεσοπρόθεσμες μεταβολές, χωρίς να μπορεί να γνωρίζει με βεβαιότητα εάν θα μπορεί ο τελευταίος να ανταπεξέλθει στις δανειακές του υποχρεώσεις, καθώς η οικονομική του κατάσταση μπορεί να επηρεαστεί και από έκτακτα και απρόβλεπτα γεγονότα, όπως π.χ η ανεργία¹¹³. Το γεγονός ότι υφίσταται στο άρθρο 9 § 2 της Οδηγίας και στο ταυτόριθμο στην ΚΥΑ, καθώς και στην 29^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου της Οδηγίας, υποχρέωση αιτιολόγησης της απόρριψης της αίτησης του καταναλωτή για παροχή πίστωσης, επιβεβαιώνει ακριβώς τα παραπάνω, ότι δηλαδή ο καταναλωτής και ο πιστωτικός φορέας μπορούν μέσω αμοιβαίων εξηγήσεων, συμβιβασμών και πρόβλεψης του επικείμενου κινδύνου να συνάψουν τη σύμβαση. Με άλλα λόγια, ο πιστωτικός φορέας δύναται ακόμα και όταν η αξιολόγηση είναι αρνητική, να μπορεί να παράσχει πίστωση τροποποιώντας την αιτηθείσα πίστωση και προσαρμόζοντάς την ανάλογα, η

---

¹⁰⁹ Πελλένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα, 2012, σελ. 221-222.

¹¹⁰ Περάκης, ΧρηΔικ 3/2009, σελ 356.

¹¹¹ Πελλένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα, 2012, σελ 222 και Περάκης, ΧρηΔικ 3/2009, σελ 356.

¹¹² Τασίκας, ΝοΒ 2011, σελ. 2294.

¹¹³ Τασίκας, ΝοΒ 2011, σελ. 2294.

ακόμα και να παράσχει την αιτηθείσα πίστωση, κατόπιν της κατάλληλης πληροφόρησης, εξήγησης και προειδοποίησης του καταναλωτή¹¹⁴.

β. Σύμφωνα με την Οδηγία 2014/17/ΕΕ και εν συνεχεία τον Ν. 4438/2016:

Για ακόμη μια φορά, η εν λόγω οδηγία, εν αντιθέσει με την προαναφερθείσα, είναι ειδικότερη, καθώς προβλέπει συγκεκριμένα στο άρθρο 18 παρ. 5 εδ. ότι: «ο πιστωτικός φορέας χορηγεί την πίστωση στον καταναλωτή όταν το αποτέλεσμα της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας δείχνει ότι οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση πίστωσης είναι πιθανό να τηρηθούν με τον τρόπο που προβλέπεται από την εν λόγω σύμβαση», διάταξη, η οποία μεταφέρθηκε στο άρθρο 17 παρ. 5 του Ν. 4438/2016. Συνάγεται έτσι εξ αντιδιαστολής, ότι το πιστωτικό ίδρυμα απαγορεύεται να χορηγεί πίστωση στον καταναλωτή, όταν το αποτέλεσμα του διενεργηθέντος πιστοληπτικού ελέγχου είναι αρνητικό¹¹⁵. Σε αυτή την περίπτωση παρατηρούμε ότι ο ενωσιακός και ο εθνικός νομοθέτης, αντίθετα από την οδηγία 2008/48/ΕΚ, περιορίζουν την συμβατική ελευθερία των μερών, με απώτερο σκοπό την διασφάλιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, καθώς με αυτό τον τρόπο τα πιστωτικά ιδρύματα πριν προβούν στην παροχή στεγαστικής πίστης λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα¹¹⁶. Είναι ωστόσο, πολύ πιθανό με την εφαρμογή αυτής της πρακτικής, να αποκλειστεί από την παροχή στεγαστικής πίστης συγκεκριμένη ομάδα καταναλωτών, οι οποίοι έχουν μεγάλη ανάγκη για την παροχή της εν λόγω πίστωσης. Έχει εκτιμηθεί ωστόσο, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε αυτό το πλαίσιο ότι η μείωση του ποσοστού της παρεχόμενης ενυπόθηκης πίστης θα είναι ευκαταφρόνητη, ενώ αντίθετα τα οφέλη για τον καταναλωτή και για την οικονομία εν γένει θα είναι ήσσονος σημασίας¹¹⁷.

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 18 παρ. 5 στοιχ. γ' της Οδηγίας και του άρθρου 17 παρ. 5 στοιχ. γ' του Ν. 4438/2016, ο πιστωτικός φορέας είναι υποχρεωμένος να ενημερώσει αμελλητί τον καταναλωτή για την απόρριψη της αίτησής του. Οπότε σύμφωνα πάντα με τη γενική αρχή της καλής πίστης, το πιστωτικό ίδρυμα υποχρεούται αφενός να απορρίψει την αίτηση, κατόπιν αρνητικού ελέγχου, μπορεί αφετέρου, κατόπιν νέας αίτησης του καταναλωτή, να του παράσχει πίστωση με όρους, οι οποίοι οδηγούν σε θετική αξιολόγησή του¹¹⁸.

Στην περίπτωση τώρα που η αξιολόγηση είναι θετική, ο πιστωτικός φορέας δεν έχει καμία υποχρέωση για παροχή πίστωσης, όπως αυτό προβλέπεται στην 57^η αιτιολογική σκέψη του Προοιμίου της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ, αλλά και όπως συνάδει με την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (άρθρο 361 ΑΚ), καθώς μόνη

¹¹⁴ Τασίκας, ΝοΒ 2011, σελ. 2295.

¹¹⁵ Χασάπης, ΕφΑΔΠολΔ, 8-9/2015, σελ. 719.

¹¹⁶ Λιβαδά, ΧρηΔικ 2/2012, σελ. 203 επ. και Ρόκας κλπ., Στοιχεία, 3η εκδ., 2016, σελ. 573.

¹¹⁷ Λιβαδά, ΧρηΔικ 2/2012, σελ. 203 επ.

¹¹⁸ Λιβαδά, ΧρηΔικ 2/2012, σελ. 203 επ.

η έναρξη της διαπραγμάτευσης, δεν μπορεί να υποχρεώσει το μέρος να συνάψει τη σύμβαση. Στην περίπτωση δηλαδή που παρά τη θετική αξιολόγηση του καταναλωτή, το πιστωτικό ίδρυμα αρνηθεί να του παράσχει πίστωση, το τελευταίο δεν φέρει ευθύνη ούτε από τις διαπραγματεύσεις (άρθρα 187 – 197 ΑΚ), ούτε από την αρχή της προστασίας της εμπιστοσύνης¹¹⁹.

6. ΈΝΝΟΜΕΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΦΟΡΕΑ:

α. Σύμφωνα με την Οδηγία 2008/48/ΕΚ και την ΚΥΑ 699/23.6.2010:

Εν γένει, σε περίπτωση παραβίασης της υποχρέωσης διενέργειας πιστοληπτικού ελέγχου ή της διενέργειας ελλιπούς πιστοληπτικού ελέγχου τα κράτη μέλη έχουν την διακριτική ευχέρεια να καθορίσουν τα ίδια τις κυρώσεις που θα επιβάλουν στους πιστωτικούς φορείς, αλλά αυτές οφείλουν να είναι όπως ορίζει η Οδηγία «αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές»¹²⁰. Αυτό συμβαίνει, καθώς γίνεται ρητή παραπομπή από το ενωσιακό δίκαιο στο εθνικό δίκαιο, καθώς στην 30^η αιτιολογική σκέψη της οδηγίας¹²¹, γίνεται αναφορά, ότι το δίκαιο των συμβάσεων δεν εμπίπτει στο ρυθμιστικό πλαίσιο της εν λόγω οδηγίας και ως εκ τούτου τα κράτη μέλη μπορούν να εισάγουν ή να διατηρούν εθνικές διατάξεις σύμφωνες προς το κοινοτικό δίκαιο.

Οι εν λόγω κυρώσεις είναι διαφορετικές και δεν πρέπει να συγχέονται με αυτές που επιβάλλονται από τις εποπτικές αρχές όταν το πιστωτικό ίδρυμα παραλείπει να συμμορφωθεί με το εποπτικό πλαίσιο. Όντως, στην 26^η αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας, αναφέρεται ότι η εφαρμογή της γίνεται υπό την επιφύλαξη πάντα της οδηγίας 2006/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14^{ης} Ιουνίου 2006 σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση της δραστηριότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Αυτό εν τοις πράγμασι σημαίνει, ότι στην περίπτωση που η πιστοληπτική δυνατότητα του καταναλωτή είναι ασθενής και αμφίβολη, μπορεί μεν από πλευράς εποπτικού δικαίου να επιβληθεί υψηλότερο επιτόκιο ή ιδιαίτερη εξασφάλιση, αλλά χωρίς την ίδια ώρα να απαλλάσσεται από την υποχρέωσή του για πλήρη έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, στο πλαίσιο προστασίας του τελευταίου, καθώς η παράλειψη αυτή επισύρει αστικού δικαίου ευθύνη¹²².

¹¹⁹ Λιβαδά, ΧρηΔικ 2/2012, σελ. 203 επ.

¹²⁰ Βλ. αρ. 23 της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ.

¹²¹ Βλ. 30^η αιτιολογική έκθεση της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ.

¹²² Περάκης, ΧρηΔικ 3/2009, σελ 352επ. και Τασίκας, ΝοΒ 2011, σελ. 2295.

Ακολουθώντας έτσι, ό Έλληνας νομοθέτης την ενωσιακή επιταγή, καθιέρωσε με το άρθρο 8 παρ. 3 της ΚΥΑ 699/23.06.2010, συγκεκριμένες κυρώσεις κατά του πιστωτικού φορέα στην περίπτωση που αυτός παραλείψει να διεξάγει έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή ή στην περίπτωση που παρείχε πίστωση ενώ η αξιολόγηση ήταν αρνητική. Συγκεκριμένα το άρθρο προβλέπει το εξής: «*Εάν ο πιστωτικός φορέας παραβιάσει υπαίτια τις υποχρεώσεις του κατά τις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου, ο καταναλωτής απαλλάσσεται από το συνολικό κόστος της πίστωσης, περιλαμβανομένων των τόκων, και έχει υποχρέωση να καταβάλει μόνο το ποσό του κεφαλαίου σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στη σύμβαση πίστωσης δόσεις*».

Πιο συγκεκριμένα πρέπει να γίνει ερμηνεία της διάταξης. Αρχικά, συνολικό κόστος της πίστωσης αποτελεί σύμφωνα με το άρθρο άρθρ. 3 στοιχ. ζ' της ΚΥΑ 699/23.6.2010 «*το σύνολο των επιβαρύνσεων, συμπεριλαμβανομένων των τόκων, των προμηθειών, των φόρων, των αμοιβών και των κάθε άλλου είδους επιβαρύνσεων, που καλείται να πληρώσει ο καταναλωτής για τη σύμβαση πίστωσης και τα οποία γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας, εκτός των συμβολαιογραφικών δαπανών. Το κόστος που αφορά συμπληρωματικές υπηρεσίες σχετικές με τη σύμβαση πίστωσης, ιδίως τα ασφάλιστρα, περιλαμβάνεται επίσης αν, επιπλέον, η σύμβαση της σύμβασης συμπληρωματικής υπηρεσίας είναι υποχρεωτική για τη χορήγηση της πίστωσης ή για τη χορήγηση της υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που διαφημίζονται*». Όπως φαίνεται, γίνεται ρητή αναφορά στους τόκους, καθώς έχουν καίρια σημασία για αμφότερα τα συμβαλλόμενα μέρη, αφενός για τον καταναλωτή εξαιτίας της οικονομικής του επιβάρυνσης και αφετέρου για το πιστωτικό ίδρυμα, λόγω του κέρδους που αποκομίζει¹²³. Γι' αυτό κιόλας το ύψος του τόκου, ο οποίος λειτουργεί ως αντίτιμο στην παροχή του κεφαλαίου, προσδιορίζεται ανάλογα με το ύψος της πίστωσης και τη διάρκεια της δανειακής σύμβασης¹²⁴. Συμπερασματικά, με την πρόβλεψη αυτή της ΚΥΑ το δάνειο μετατρέπεται εν τέλει σε άτοκο και ταυτόχρονα η δανειακή σύμβαση, από επαχθής δικαιοπραξία, καθώς οι τόκοι αποτελούν αντάλλαγμα στη παροχή κεφαλαίου όπως ειπώθηκε, μετατρέπεται σε χαριστική, καθώς πλέον ο καταναλωτής έχει μοναδική υποχρέωση επιστροφής του δανεισθέντος ποσού και όχι υποχρέωση τοκοδοσίας¹²⁵.

Αναφορικά με τους τόκους, πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω εάν η ρύθμιση του ανωτέρω άρθρου αφορά μόνο τους συμβατικούς *stricto sensu* τόκους ή και τους τόκους υπερημερίας¹²⁶. Έχει υποστηριχθεί, ότι ο

¹²³ Πελλένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα, σελ 225.

¹²⁴ Σταθόπουλος, Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου §12, 2007, σελ 238.

¹²⁵ Πελλένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα, 2012, σελ 225.

¹²⁶ Το Δικαστήριο στην υπόθεση C- 565/2012 έκρινε, ότι το άρθρο 23 της Οδηγίας 2008/48/EK αποκλείει την εφαρμογή εθνικού συστήματος κυρώσεων βάσει του οποίου, στις περιπτώσεις παράβασης από τον πιστωτικό φορέα της υποχρεώσεώς του για αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του εν δυνάμει δανειολήπτη, διενεργώντας έρευνα στην οικεία βάση δεδομένων, ο πιστωτικός φορέας εκπίπτει από το δικαίωμά του να εισπράξει συμβατικούς τόκους, αλλά δικαιούται αυτοδικαίως νόμιμους τόκους (τόκους υπερημερίας), οι οποίοι γίνονται απαιτητοί από την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως που υποχρεώνει τον δανειολήπτη στην καταβολή του υπολοίπου των οφειλόμενων και οι οποίοι προσαυξάνονται κατά πέντε ποσοστιαίες μονάδες εάν, κατά την εκπνοή της προθεσμίας των δύο μηνών από την έκδοση

καταναλωτής απαλλάσσεται μόνο από τους συμβατικούς τόκους, καθώς αυτό προκύπτει από το άρθρο 8 παρ. 3 περ. ζ' της ΚΥΑ, το οποίο ορίζει τι αποτελεί συνολικό κόστος της σύμβασης και σε αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται οι τόκοι υπερημερίας¹²⁷. Στη θεωρία υποστηρίχθηκε, ότι η ρύθμιση περιλαμβάνει και τους τόκους υπερημερίας, καθώς ο ρυθμιστικός της σκοπός είναι πρωτίστως κυρωτικός με την αποτροπή του πιστωτικού φορέα από την παράβαση της υποχρέωσης του για πλήρη έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, η οποία μπορεί να οδηγήσει τον καταναλωτή σε υπερχρέωση, και όχι η αποζημίωση του καταναλωτή εξαιτίας της αντισυμβατικής συμπεριφοράς του πιστωτικού ιδρύματος. Ωστόσο, με αυτό τον τρόπο, καθιστώντας το δάνειο άτοκο, ο καταναλωτής αποκτά αναίτια πλουτισμό και αυτό αντίκειται προφανώς στην αρχή της αναλογικότητας¹²⁸.

Συνοψίζοντας, βάσει των προαναφερθέντων δεν κρίνεται πρόσφορη η συμπερίληψη των νόμιμων τόκων στο συνολικό κόστος της πίστωσης κατά την ερμηνεία του άρθρου 8 παρ. 3 της ΚΥΑ 699/23.06.2010, καθώς αρκεί μόνο η έκπτωση του πιστωτικού φορέα από το δικαίωμα είσπραξης των συμβατικών τόκων, προκειμένου να πληρούνται τα κριτήρια περί αποτελεσματικής, αναλογικής και αποτρεπτικής κύρωσης που θέτει η διάταξη του άρθρου 23 της Οδηγίας, καθώς ο υπολογισμός των νόμιμων τόκων θα πραγματοποιηθεί κατόπιν αφαίρεσης των συμβατικών τόκων από το κεφάλαιο, γεγονός που θα πλήξει σημαντικά τον πιστωτικό φορέα, ασχέτως του ποσού των νομίμων τόκων¹²⁹.

Σε επόμενο στάδιο, απαραίτητη προϋπόθεση για την απαλλαγή του δανειολήπτη από την καταβολή του συνολικού κόστους της πιστώσεως είναι φυσικά η ύπαρξη υπαιτιότητας εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος για παράλειψη ή πλημμελή έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, ενώ δεν πρέπει να παραλείπεται ο έλεγχος τυχόν συντρέχοντος πταίσματος εκ μέρους του καταναλωτή, κατ' άρθρο 300 ΑΚ, αναφορικά με τις προσκομισθείσες στο πιστωτικό ίδρυμα πληροφορίες. Ταυτόχρονα, πρέπει να ελεγχθεί και κατά πόσο η υπεισέλευση του καταναλωτή σε κατάσταση αδυναμίας εξόφλησης των δανειακών του υποχρεώσεων βρίσκεται σε αιτιώδη συνάφεια με την παράλειψη ή την διενέργεια πλημμελούς ελέγχου εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος¹³⁰. Αναφορικά με την υπαιτιότητα του πιστωτικού φορέα, τυγχάνει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 862 ΑΚ, στο πλαίσιο της συστηματικής ερμηνείας αφενός της ΚΥΑ και αφετέρου του ΑΚ¹³¹. Πιο αναλυτικά το άρθρο 862 ΑΚ αναφέρει ότι «ο εγγυητής ελευθερώνεται, εφόσον από πταίσμα του δανειστή έγινε αδύνατη η ικανοποίησή του από τον οφειλέτη». Δηλαδή, όταν υφίσταται αδυναμία ικανοποίησης του δανειστή από τον πρωτοφειλέτη, η οποία εναπόκειται στην περιέλευσή του σε κατάσταση

της απόφασης, ο δανειολήπτης δεν έχει εξοφλήσει το χρέος του. ΔΕΕ, LCL Le Crédit Lyonnais SA κατά Fesih Kalhan, 27.03.2014, C-565/2012, ECLI:EU:C:2014:190

¹²⁷ Κλαβανίδου/Απαλλαγάκη/Δερμάτη, Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο, Ο Τραπεζικός Δανεισμός, 2019, σελ. 51.

¹²⁸ Λιβαδά Σημείωμα στην ΔΕΕ υποθ. C-565/12, αποφ. της 27.3.2014 (Συμβάσεις καταναλωτικής πίστης), ΔΕΕ 8-9/2014, σελ. 843 και Πελλένη- Παπαγεωργίου, Ζητήματα, σελ. 237.

¹²⁹ Λιβαδά, ΔΕΕ 8-9/2014, σελ. 846-847.

¹³⁰ Πελλένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα, 2012, σελ 226-228.

¹³¹ Πελλένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα, 2012, σελ 226-228.

πτώχευσης ή σε άλλη νομική ή πραγματική κατάσταση, η οποία δεν επιτρέπει την ικανοποίηση τρίτων. Πρέπει αυτή η αδυναμία να εναπόκειται σε πταίσμα, χωρίς ωστόσο να χρειάζεται περαιτέρω να γίνει διάκριση ανάμεσα σε δόλο και βαριά ή ελαφριά αμέλεια. Συνήθως αυτό αφορά την εκ μέρους του δανειστή αδιαφορία ή την μη έγκαιρη επιδίωξη της είσπραξης του οφειλόμενου ποσού, πριν καταστεί ο πρωτοφειλέτης αναξιόχρεος¹³².

Συμπερασματικά, η έννομη συνέπεια που προβλέπει το ελληνικό δίκαιο, αποτελεί ουσιαστικά την απαλλαγή από την καταβολή των τόκων και φυσικά στην επιστροφή των αχρεωστήτως καταβληθέντων, ήτοι του δανειακού κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, υποστηρίχθηκε και η άποψη ότι μπορεί ο πιστωτικός φορέας να φέρει και αδικοπρακτική ευθύνη, αν πληροί τις προϋποθέσεις, κατ' άρθρα 914 ΑΚ ή 919 ΑΚ, ενώ και σε αυτή την περίπτωση δεν μπορεί να αποκλειστεί και το συντρέχον πταίσμα του καταναλωτή, κατ' άρθρο 300 ΑΚ, σε περίπτωση που προχώρησε στη σύναψη της δανειακής σύμβασης, παρά τις προειδοποιήσεις του πιστωτικού φορέας για τα πιθανά αρνητικά αποτελέσματα της¹³³.

β. Σύμφωνα με την Οδηγία 2014/17/ΕΕ και τον Ν. 4438/2016:

Στην εν λόγω οδηγία δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη για τις συνέπειες σε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης του πιστωτικού ιδρύματος για αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή και ως εκ τούτου, υποστηρίζεται ότι κατ' αναλογία της οδηγίας 2008/48/ΕΚ, η επιλογή κυρώσεων που θα εφαρμοστούν εναπόκειται στα κράτη μέλη. Ωστόσο, και σε αυτή την περίπτωση πρέπει αυτές να είναι «αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές»¹³⁴. Ο Ν. 4438/2016, ο οποίος μετέφερε την εν λόγω οδηγία στην ελληνική έννομη τάξη, άφησε το ζήτημα αρρυθμιστο, καθώς δεν υφίσταται διάταξη αντίστοιχη με αυτή του άρθρου 8 παρ. 3 της ΚΥΑ 699/23.06.2010 και γι' αυτό το λόγο προτείνεται η αναλογική εφαρμογή του άρθρου 8, καθώς αυτή φαίνεται ως η μοναδική αποτελεσματική λύση στο υφιστάμενο νομοθετικό κενό. Έτσι και σε αυτή την περίπτωση ο καταναλωτής απαλλάσσεται από το κόστος της πίστωσης, συμπεριλαμβανομένων και των τόκων¹³⁵.

---

¹³² Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος Τόμος ΙΙ, σελ. 522-524.

¹³³ Σταθόπουλος, Η είσπραξη των εμπορικών απαιτήσεων-20ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, επιμ. Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, 2011, σελ. 24.

¹³⁴ Βλ. άρθρ. 38 παρ. 1 της Οδηγίας 2014/17/ΕΕ.

¹³⁵ Τζάκας, ΔΕΕ 8-9/2018, σελ. 1010, Τασίκα, ΝοΒ 2011, σελ. 2298.

γ. Βάρος απόδειξης:

Αναφορικά με την κατανομή του βάρους απόδειξης, στην περίπτωση της πλημμελούς ή της εξ ολοκλήρου παράλειψης του πιστωτικού φορέα για παροχή πληροφόρησης και έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, απάντηση έδωσε το ΔΕΕ στην απόφαση CA Consumer Finance SA κατά Ingrid Bakkaus κ.λπ. C-449/13¹³⁶, το οποίο έκρινε ότι το βάρος απόδειξης το φέρει ο πιστωτικός φορέας, καθώς σε αντίθετη περίπτωση διακυβεύεται η αρχή της αποτελεσματικότητας¹³⁷¹³⁸, ενώ ταυτόχρονα υποστηρίχθηκε ότι στην περίπτωση που υπάρχει καταχρηστικός¹³⁹ προδιατυπωμένος ΓΟΣ, με τον οποίο επιβεβαιώνεται εκ μέρους του καταναλωτή η προσήκουσα εκπλήρωση της υποχρέωσης για πιστοληπτικό έλεγχο του ίδιου από το πιστωτικό ίδρυμα, δεν αντιστρέφει το βάρος απόδειξης¹⁴⁰.

Η επίρριψη του βάρους απόδειξης στο πιστωτικό ίδρυμα έχει ως δικαιολογητικό λόγο, αρχικά τη δυσκολία που θα αντιμετώπιζε ο καταναλωτής να αποδείξει, ότι ο πιστωτικός φορέας δεν προέβη στον προσήκοντα ή δεν προέβη καθόλου σε έλεγχο της πιστοληπτικής του ικανότητας, καθώς ελλείπει τον απαραίτητων μέσων. Ενώ αντίθετα, ο επιμελής πιστωτικός φορέας έχει υποχρέωση, όπως διατυπώθηκε στην 28^η σκέψη της απόφασης, να έχει επίγνωση της ανάγκης συλλογής και διατήρησης αποδείξεων, κατά την εκπλήρωση της προσυμβατικής του υποχρέωσης για έλεγχο της πιστοληπτικής ικανότητας του εκάστοτε καταναλωτή, χωρίς το βάρος αυτό να μπορεί να θεωρηθεί δυσανάλογο και να προσβάλλει του δικαιώματος του πιστωτικού φορέα σε δίκαια δίκη¹⁴¹.

Το αρνητικό σε αυτή την περίπτωση είναι ότι με αυτή την απόφαση του ΔΕΕ, περιθωριοποιείται η αρχή της δικονομικής αυτονομίας των κρατών – μελών της ΕΕ. Πιο αναλυτικά, στο εθνικό μας δίκαιο σύμφωνα με το άρθρο 338 παρ. 1 Κπολδ «Κάθε διάδικος οφείλει να αποδείξει τα πραγματικά γεγονότα που είναι αναγκαία για να υποστηρίξει την αυτοτελή αίτηση ή ανταίτηση του». Η οποιαδήποτε απόκλιση από την εν λόγω διάταξη πρέπει να θεσπίζεται με ρητή διάταξη νόμου (λ.χ. άρθρ. 6 § 8 και 8 § 4 Ν. 2251/1994). Ωστόσο, με την απόφαση αυτή μετακυλιέται το βάρος απόδειξης στον πιστωτικό φορέα, ο οποίος καλείται να αποδείξει ενώπιον του δικαστηρίου, ότι δεν παραβίασε την υποχρέωσή του να προβεί σε πλήρη έλεγχο της

¹³⁶ Το ΔΕΕ νομολόγησε κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος του Tribunal d' instance d' Orléans.

¹³⁷ Στην συγκεκριμένη περίπτωση διατυπώθηκαν δύο απόψεις, αφενός ότι με την απόφαση αυτή, το ΔΕΕ αυτομετατρέπεται σε νομοθέτη και συμπληρώνει το κενό της οδηγίας, από την άλλη, υποστηρίχθηκε ότι η απόφαση του ΔΕΕ είναι πλήρως εναρμονισμένη με την ratio της κοινοτικής οδηγίας, ήτοι την πλήρη εναρμόνιση στους σημαντικότερους τομείς, με σκοπό την κατοχύρωση με τρόπο ισοδύναμο η προστασία των καταναλωτών της Ε.Ε., προκειμένου να μπορέσει να υπάρξει μια γνήσια εσωτερική αγορά.

¹³⁸ Χασάπης, ΕλλΔνη 5/2015, σελ. 1350, Βαλμαντώνης, Παρατηρήσεις στην ΔΕΕ υπόθ. C-449/13 απόφ. της 18.12.2014 - Σύμβαση καταναλωτικής πίστης και κατανομή του βάρους απόδειξης, ΕφΑΔΠολΔ 1/2016, σελ. 95.

¹³⁹ βλ.3 § 1 και 3 σε συνδυασμό με το Παράρτημα στ. π' της Οδηγίας 93/13/ΕΟΚ (αντίστοιχα στο ελληνικό δίκαιο άρθρ. 2 § 7 στ. κδ' και κζ' Ν. 2251/1994) και Χασάπη, ΕλλΔνη 5/2015, σελ. 1352-1353.

¹⁴⁰ Βαλμαντώνης, ΕφΑΔΠολΔ 1/2016, σελ. 95

¹⁴¹ Βαλμαντώνης, ΕφΑΔΠολΔ 1/2016, σελ. 95.

πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή, ενώ ο καταναλωτής από πλευράς του οφείλει μόνο να αναφέρει την ύπαρξη της παραβίασης¹⁴².

Εύλογα συμπεραίνουμε ότι η απόφαση του ΔΕΕ δεν συμβαδίζει με τον γενικό κανόνα περί απόδειξης της ελληνικής έννομης τάξης και ως εκ τούτου δημιουργείται ανάγκη για ρύθμιση της κατανομής του βάρους μεταξύ καταναλωτή – δανειολήπτη και πιστωτικού φορέας στην εν λόγω περίπτωση, σύμφωνη με την απόφαση του ΔΕΕ, καθώς πράγματι ο καταναλωτής βρίσκεται σε αποδεικτικά δυσχερή θέση και πρέπει να προστατευτεί¹⁴³.

---

¹⁴² Χασάπης, ΕλλΔνη 5/2015, σελ. 1351-1352.

¹⁴³ Χασάπης, ΕλλΔνη 5/2015, σελ. 1351-1352.

IV.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

Συμπερασματικά, ο αλόγιστος δανεισμός στην χώρα μας κατά τη δεκαετία του 2000 – 2010, έπληξε σημαντικά την οικονομία και είχε ως αποτέλεσμα την υπεισέλευση πολλών καταναλωτών σε κατάσταση υπερχρέωσης. Η δυσμενής αυτή κατάσταση που επικράτησε όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες φανέρωσε την ανάγκη που υπήρχε για νομοθετική πρόβλεψη προκειμένου, αφενός να αντιμετωπιστεί η υφιστάμενη δυσμενής κατάσταση, αφετέρου, να προληφθεί μελλοντικά και να προστατευτεί αποτελεσματικά ο καταναλωτής – δανειολήπτης. Έτσι, έχοντας ως γνώμονα την πρόληψη της υπερχρέωσης, ο Ενωσιακός Νομοθέτης προέβη στη θέσπιση δύο Οδηγιών της 2008/48/EK για την καταναλωτική πίστη και της 2014/17/EE για τη στεγαστική πίστη, καθιερώνοντας έτσι για πρώτη φορά την Αρχή του Υπεύθυνου Δανεισμού, η οποία αφενός αποτρέπει τον πιστωτικό φορέα στο να παρέχει αλόγιστα και ανεύθυνα πίστωση στους πελάτες του, χωρίς πρώτα να βεβαιωθεί ότι θα μπορέσουν να ανταπεξέλθουν, αφετέρου, αποτρέπει τον δανειολήπτη από την αλόγιστη δανειοδότηση.

Με την καθιέρωση της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού, γίνεται μια συλλογική προσπάθεια, εκ μέρους τόσο των πιστωτικών ιδρυμάτων, όσο και των εν δυνάμει πιστοληπτών για πρόληψη της υπερχρέωσης των τελευταίων, αλλά και για την καθιέρωση του υπεύθυνου δανεισμού, σε ένα κλίμα ασφάλειας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Παρά τις καινοτόμες ρυθμίσεις που εισήχθησαν με τις προαναφερθείσες οδηγίες, η αρχή του υπεύθυνου δανεισμού είναι αρκετά πρόσφατη εισαγωγή στο νομικό σύστημα, έτσι ώστε να μην υπάρχει ακόμη καθαρή εικόνα για το αν εξυπηρετεί αποτελεσματικά τον σκοπό της. Ταυτόχρονα, φαίνεται ότι υπάρχουν ακόμη πολλά νομοθετικά κενά τα οποία χρήζουν συμπλήρωσης, τόσο από τον ενωσιακό νομοθέτη, προκειμένου να εγκατασταθεί ενιαία ασφάλεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος, όσο και από τον έλληνα νομοθέτη προκειμένου να εξυπηρετείται όσο το δυνατόν καλύτερα ο σκοπός των ευρωπαϊκών οδηγιών και να προστατεύεται όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα ο καταναλωτής και το δημόσιο συμφέρον εν γένει.

V. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΟΓΡΑΦΙΑ – ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- Βενιέρης – Κατσάς, Εφαρμογή του Ν 3869/2010 για τα Υπερχρεωμένα Φυσικά Πρόσωπα, 2^η έκδοση, 2011
- Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο Ειδικό Μέρος Τόμος ΙΙ, 2007
- Γεωργιάδης, Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2η έκδοση, 2008
- Κλαβανίδου, Καταναλωτικά Δάνεια, 1997
- Κλαβανίδου/Απαλλαγάκη/Δερμάτη, Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο - Ο Τραπεζικός Δανεισμός, 2019
- Κορνηλάκης, Η αθέτηση της αμφοτεροβαρούς σύμβασης, 2009
- Κουσούλη, Τα αποτελέσματα αποφάσεως επί συλλογικής αγωγής. Ιδίως επί χρήσεως καταχρηστικών ΓΟΣ, εν όψει της ΑΠ 1219/2001, Η προστασία του καταναλωτή στις τραπεζικές συναλλαγές, πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου, 2002
- Κρητικός, Ρύθμιση των Οφειλών των Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων, 4^η έκδ., 2016
- Λιβαδά, σε Τιμητικό Τόμο Ελίζας Δ. Αλεξανδρίδου, 2016
- Λιβαδά, Το νέο ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο για την καταναλωτική πίστη, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008
- Μεντής, Άμυνα και ελευθέρωση του υπερχρεωμένου οφειλέτη, Δίκαιο και Οικονομία, 2012
- Μπεχρή – Κεχαγιόγλου, Η αρχή της διαφάνειας των ΓΟΣ όπως αντικατοπτρίζεται στις περιπτώσεις του άρθρου 2, παρ. 7 Ν 2251/94 (με ευκαιρία την ΑΠ1219/2001), Η προστασία του καταναλωτή στις τραπεζικές συναλλαγές, πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου, 2002.
- Μουτσιούλη Α., Τα βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο της Οδηγίας 2008/48/ΕΚ όπως αυτή ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με την ΚΥΑ Ζ1-699/2010, ΠειρΝομ 3/2011
- Πελένη-Παπαγεωργίου, Ζητήματα από τις νέες ρυθμίσεις για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, 2012
- Περάκης, Πτωχευτικό δίκαιο, 4^η έκδοση, 2021
- Πλιαβέσης, Η Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων στη σχέση Τράπεζας – Πελάτη, 2019
- Ρόκας/Γκόρτσος/Μικρουλέα/Λιβαδά, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, 3η εκδ., 2016

- Σπυριδάκης – Ε.Γεωργιακάκη, Ρύθμιση Οφειλών Υπερχρεωμένων Φυσικών Προσώπων, γ' εκ'δ., 2014
- Σταθόπουλος, Επιτομή Γενικού Ενοχικού Δικαίου §12, 2007
- Σταθόπουλος, Η είσπραξη των εμπορικών απαιτήσεων-20ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, επιμ. Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, 2011
- Ψυχομάνης, Πτωχευτικό Δίκαιο και Δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, Ζ' έκδοση, 2017
- Ψυχομάνης, Τραπεζικό - Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Στ' έκδοση, 2008
- Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 5η εκδ., 2001

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ:

- Α. Δεσποτίδου, Υποχρεώσεις και ευθύνη τραπεζών από τη χορήγηση προϊόντων στεγαστικής και καταναλωτικής πίστης, Αρμ 2/2021
- Γεωργιάδης Α., Η μεταβίβαση «κόκκινων» δανείων από τις τράπεζες και η προστασία των προσωπικών δεδομένων του δανειολήπτη, ΙΗ/ΧρΙΔ, 2018
- Πούλου, Οι εκ του νόμου υποχρεώσεις πληροφόρησης ως μέσο προστασίας του καταναλωτή με αφορμή της Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης, ΕλλΔνη 5/2014
- Λιβαδά, Η εξέλιξη της αρχής του «υπεύθυνου δανεισμού» στο ενωσιακό δίκαιο με έμφαση στις ρυθμίσεις της υπό υιοθέτηση πρότασης Οδηγίας για τις συμβάσεις πίστωσης σε ακίνητα κατοικίας, ΧρηΔικ, 2/2012
- Ανθή – Πελλένη Παπαγεωργίου, Η ελάχιστη εναρμόνιση Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για ακίνητα που προορίζονται για κατοικία, ΧρηΔικ, 3/2015
- Καραγιάννης, Προσέγγιση μιας περίπτωσης ανεπίτρεπτης σύνδεσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας, ΧρηΔικ 3/2010
- Χασάπης, Το βάρος απόδειξης της εκπλήρωσης των προσυμβατικών υποχρεώσεων ενημέρωσης και αξιολόγησης εκ μέρους του πιστωτικού φορέα σε σύμβαση καταναλωτικής πίστωσης και το ζήτημα της μεταξύ τους σχέσης, Με αφορμή την απόφαση CA Consumer Finance του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕλλΔνη 5/2015
- Τασίκας, Η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για προσυμβατική πληροφόρηση του καταναλωτή στη Οδηγία 2008/48/ΕΚ για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και η ένταξή της στο σύστημα κανόνων ιδιωτικού δικαίου για την κατάρτιση της σύμβασης (διαφήμιση, προσυμβατικό στάδιο, σύναψη), ΕλλΔνη 50/2019

- Τασίκας, Η ενσωμάτωση στο εσωτερικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2008/48/EK για την καταναλωτική πίστη υπό το πρίσμα του εναρμονιστικού της προτύπου, ΧρηΔικ 1/2009
- Δέλλιος, Η νέα έννοια του «καταναλωτή» και ο ανακαθορισμός του υποκειμενικού πεδίου προστασίας, Νομικά Χρονικά Online 95/2017
- Τασίκας, Η ενσωμάτωση στο εσωτερικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 2008/48/EK για την καταναλωτική πίστη υπό το πρίσμα του εναρμονιστικού της προτύπου, ΧρηΔικ 1/2009
- Τασίκας, Η υποχρέωση του πιστωτικού φορέα για αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή στην παροχή καταναλωτικής πίστης, ΝοΒ 2011
- Τασίκας, Ο υπεύθυνος δανεισμός στην καταναλωτική πίστη, Εκφάνσεις της αρχής του υπεύθυνου δανεισμού στην καταναλωτική πίστη: Η παροχή επαρκών εξηγήσεων στον καταναλωτή και η αξιολόγηση της πιστοληπτικής του ικανότητας, ΕπισκεΔ Β/2011
- Χασάπης, Η Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης σε καταναλωτές για ακίνητα, που προορίζονται για κατοικία: Μια συνοπτική παρουσίαση, ΔΕΕ 6/2015
- Χασάπης, Σκέψεις για την εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου προς την Οδηγία 2014/17/ΕΕ σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης σε καταναλωτές για ακίνητα, που προορίζονται για κατοικία, ΕφΑΔΠολΔ, 8-9/2015
- Χιωτέλλης, Προσωπικά δεδομένα και πιστοληπτική ικανότητα, ΧρηΔικ 2010
- Παπαδοπούλου, Η αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας στο δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων ΗΠΑ και ΕΕ, ΔιΜΕΕ, 1/2021
- Λιβαδά, Δίκαιο Προστασίας Καταναλωτή, Ελληνικό–Ενωσιακό, Κατ’ άρθρο ερμηνεία του Ν. 2251/1994 και άλλων σχετικών νομοθετημάτων, επιμ. Αλεξανδρίδου, 3η εκδ., 2018
- Λιβαδά, Σημείωμα στην ΔΕΕ υποθ. C-565/12, αποφ. της 27.3.2014 (Συμβάσεις καταναλωτικής πίστης), ΔΕΕ 8-9/2014
- Τζάκας, Ο Ν. 4438/2016 για τον ενυπόθηκο δανεισμό και τα αρρύθμιστα ζητήματα, Ιδίως το κατά χρόνο πεδίο εφαρμογής και οι αστικού δικαίου έννομες συνέπειες, ΔΕΕ 8-9/2018
- Βαλμαντώνης, Παρατηρήσεις στην ΔΕΕ υπόθ. C-449/13 απόφ. της 18.12.2014 - Σύμβαση καταναλωτικής πίστης και κατανομή του βάρους απόδειξης, ΕφΑΔΠολΔ 1/2016.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ:

- ΑΠ 2205/2009,ΧρΙΔ2/2011, σελ. 97
- ΑΠ 377/2011,ΝοΒ 2010, σελ. 1904
- ΑΠ 7/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 733/2011,ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΑθ 4517/2017, ΝΟΜΟΣ,
- ΜΠρΑθ 8140/2017, ΝΟΜΟΣ,
- Π 1343/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΑθ 921/2013, ΝΟΜΟΣ,
- ΠΠρΘεσσαλ 19932/2009, ΕφΑΔ 2009, σελ. 803

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ:

- ΔΕΕ, LCL Le Crédit Lyonnais SA κατά Fesih Kalhan, 27.03.2014, C- 565/2012
- ΔΕΕ, CA Consumer Finance SA κατά Ingrid Bakkaus, Charline Bonato, το γένος Sanary, και Florian Bonato, 18.12.2014, C-449/13

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5730169/KS-GK-10-001-EN.PDF/71e6dd67-1ec9-4036-8a73-419a000bfeb8
- <https://lawdb.intrasoftnet.com/>
- <https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/npl.el.html>
- <https://www.dpa.gr/sites/default/files/2020-12/ETHSIA%20EKTHESI%202010.PDF>
- <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4fb76a24/r-yperfi-eis.pdf>.
- <https://www.qualex.gr/el-GR/>
- [Sakkoulas-Online.gr](https://www.sakkoulas-online.gr)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και συγκεκριμένα στο τμήμα Οικονομικών Επιστημών κατά τα έτη 2022-2023.

Η ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής αυτής εργασίας θα ήταν αδύνατη χωρίς την πολύτιμη υποστήριξη του καθηγητή μου, Κ. Ευριπίδη Ρίζου, τον οποίο ευχαριστώ θερμά για τη βοήθεια που μου παρείχε.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω πολύ τους γονείς μου, Αντρέα και Ελευθερία, οι οποίοι υπήρξαν πάντα ένα ανεκτίμητο στήριγμα για εμένα, από τα πρώτα μου βήματα και στους οποίους οφείλω ότι έχω καταφέρει μέχρι σήμερα, την αδερφή μου, τον αδερφό μου και τους φίλους μου, οι οποίοι είναι πάντα δίπλα μου και με στηρίζουν.